

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
POGOJI ZA PRIJAVO PROJEKTOV ZA SREDSTVA EVROPSKE UNIJE

Ljubljana, maj 2004

MARJETA GELD

IZJAVA

Študentka Marjeta Geld izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Iva Lavrača in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 18.5.2004

Podpis: Geld Marjeta

KAZALO

1. UVOD	1
2. FINANČNA POMOČ EVROPSKE UNIJE	2
2.1. Predpristopna pomoč	3
2.1.1. PHARE	4
2.1.2. ISPA	7
2.1.3. SAPARD	9
2.2. Komunitarni programi	10
2.3. Strukturni skladi	11
2.3.1. Vloga strukturnih skladov	12
2.3.2. Vrste strukturnih skladov	13
2.3.2.1. Evropski sklad za regionalni razvoj	13
2.3.2.2. Evropski socialni sklad	13
2.3.2.3. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad	14
2.3.2.4. Finančni instrument za usmerjanje ribištva	15
2.3.3. Načela strukturnih skladov	15
2.3.4. Cilji strukturnih skladov	16
2.3.5. Izvajanje programov strukturnih skladov	17
2.4. Kohezijski sklad	20
2.5. Pobude Skupnosti	21
2.6. Ostale oblike finančne pomoči	22
3. PODLAGA ZA ČRPANJE SREDSTEV IZ STRUKTURNIH SKLADOV	23
3.1. Programiranje	24
3.1.1. Državni razvojni program	24
3.1.2. Okvirni načrt podpore	25
3.1.3. Operativni programi	26
3.1.4. Enotni programski dokument	26
3.1.5. Dopolnilo k programskemu načrtovanju	28
4. SPLOŠNA PRAVILA IN POSTOPKI PRI PRIPRAVI PROJEKTNE DOKUMENTACIJE ZA PREJEM SREDSTEV IZ STRUKTURNIH SKLADOV	28
4.1. Razpisi Evropske komisije	28
4.2. Prijava projekta	29
4.2.1. Zasnova projekta	29
4.2.2. Logistika in organizacija projekta	29
4.2.3. Izbira najbolj primerne programa za izvajanje projekta	30
4.2.4. Izpolnjevanje kriterijev upravičenosti prijavitelja in projekta	30
4.2.5. Ustvarjanje omrežja partnerjev	30
4.3. Izpolnjevanje prijavnih obrazcev	31
4.3.1. Splošne zahteve	31
4.3.2. Posebne zahteve	31
4.3.3. Podrobnejši podatki ob projektu	32

5. ODOBRITEV PROJEKTOV	33
5.1. Ocenjevanje prijavljenih projektov	33
5.1.1. <i>Kriteriji za izbiro projektov</i>	33
5.1.1.1. Splošni kriteriji	33
5.1.1.2. Prijavitelji projektov	33
5.1.1.3. Upravičenost projektov	34
5.2. Sklenitev pogodbe o sofinanciranju	37
5.3. Izplačila sredstev	38
5.4. Izvajanje in nadzor projekta	38
5.4.1. <i>Obveznost poročanja</i>	38
5.4.2. <i>Nadzor projekta</i>	39
6. IZVAJANJE PROJEKTOV, SOFINANCIRANIH IZ EVROPSKE UNIJE V POMURJU	39
6.1. Pilotne aktivnosti v okviru PHARE Posebnega pripravljalnega programa za strukturne sklade v pomurski regiji	41
6.2. PHARE CBC	41
6.3. Nacionalni program PHARE	42
6.4. Vloga regionalnih razvojnih agencij	42
7. SKLEP	43
LITERATURA	45
VIRI	45
PRILOGA	
SLOVAR IZRAZOV	

1. UVOD

Evropska unija si zaradi krepitve svoje ekonomske in socialne kohezije prizadeva zmanjšati neskladje med stopnjami razvitosti držav članic in njihovih regij, prav tako pa pomaga tudi državam kandidatkam, ki predstavljajo še posebej šibki člen v evropskem gospodarskem prostoru, k razvoju in strukturnemu prilagajanju njihovih regij. Za doseganje teh zastavljenih ciljev namenja Unija za tiste države in regije, ki zaostajajo za povprečjem razvitosti držav članic, finančno pomoč, da bi tako lahko enakovredno sodelovale pri udeleževanju skupnih politik. Posebej spodbuja članice in kandidatke za razvojne projekte, ki so osnova prihodnje ekonomske rasti Evrope.

Namen tega diplomskega dela je prikazati, kako je potrebno uspešno pripraviti projekte in katera določila je pri tem potrebno upoštevati, da bi lahko evropska sredstva, namenjena pomoči za skladni in uravnotežen razvoj držav in regij, učinkovito porabili.

Najprej so predstavljeni instrumenti, s katerimi Evropska unija nudi finančno pomoč tako članicam, ki zaostajajo v razvoju, kot državam kandidatkam. Za kandidatke je namenjena predpristopna pomoč v okviru programov PHARE, ISPA in SAPARD kot priprava na vstop v Unijo. Ker je Slovenija kot država kandidatka sodelovala pri teh programih, bo obravnavana tudi njena uspešnost pri črpanju teh sredstev. Posebna pozornost je namenjena strukturnim skladom kot najpomembnejšemu instrumentu izvajanja regionalne ekonomske politike Unije. Pri tem so opisane vrste, njihova vloga, cilji in načela delovanja skladov. V okviru tega so predstavljeni tudi organi, ki so vključeni pri izvajanju programov.

Države članice lahko kandidirajo za sredstva iz naslova strukturne politike, ko pripravijo vrsto dokumentov, razvojnih načrtov in strategij, s katerimi utemeljujejo upravičenost do sredstev. Ti dokumenti in načrti so podlaga za črpanje sredstev iz strukturnih skladov in so obravnavani v tretjem poglavju. Pri tem so še posebej vključeni slovenski razvojni načrti in prioritete, ki bodo vodilo v obdobju od leta 2004 do leta 2006.

V naslednjem poglavju pa se obravnava spusti na raven projektov in vključuje splošna pravila in postopke, ki jih je potrebno upoštevati pri pripravi projektne dokumentacije za kandidiranje za evropska sredstva. Opisani so posamezni kriteriji za prijavo projektov in zahteve, ki jih je potrebno poznati pri izpolnjevanju prijave.

Če je prijavljen projekt uspešno ocenjen s strani pristojnih organov, se odobri njegovo izvajanje in dodelijo sredstva. Pri tem pa je potrebno projekt spremljati in poročati pristojnemu organu, ali projekt vsebinsko dosega zastavljene cilje in, ali poteka v skladu z načrtom, saj je od dostave in odobritve poročil odvisno plačilo nadaljnjih obrokov pomoči. O tem je podrobno predstavljeno v petem poglavju.

V zadnjem, šestem poglavju, je predstavljeno izvajanje projektov v Pomurju, sofinanciranih iz Evropske unije. Pomurska regija je najmanj razvita regija v Sloveniji in je bila z zasavsko in s savinjsko regijo izbrana kot pilotna regija v okviru Posebnega pripravljalnega programa za strukturne sklade, katerih namen je bil pripraviti in izvajati projekte na način, kot to velja za evropske strukturne sklade, da bi se tako regije, ki zaostajajo v razvoju, uspešno pripravile na črpanje sredstev iz teh skladov. Predstavljene bodo izkušnje, ki so nastale pri izvajanju pilotnega projekta v Pomurju in uspešnost sodelovanja Pomurja v programih predpristopne pomoči.

2. FINANČNA POMOČ EVROPSKE UNIJE

Evropska unija (v nadaljevanju EU) ne predstavlja le okolje proste trgovine, prostega pretoka kapitala, ljudi in storitev, temveč spodbuja k zmanjšanju razlik v dohodkih, zaposlenosti, infrastrukturi in razvoju med državami članicami in njenimi regijami. Če želijo članice EU nastopati kot enoten tekmelec na svetovnem konkurenčnem trgu, morajo poskrbeti za čim večji izkoristek ekonomskega in človeškega potenciala in zagotoviti splošno raven rasti na celotnem svojem območju, zato EU svojim članicam in regijam, ki zaostajajo v razvoju, namenja pomoč, da bi te lahko enakovredno delovale. Tudi za države kandidatke za vstop v EU¹, ki zaostajajo za razvojem držav članic, ima EU pripravljen poseben program predpristopne pomoči, ki služi za postopno prilagajanje kandidatke na članstvo in vključitev v skupne politike EU². Posamezni instrumenti predpristopne pomoči so opisani v poglavju 2.1.

Finančna pomoč je instrument Evropske komisije³, s katerim skuša vplivati na doseganje ciljev določenih politik. Finančna pomoč je na voljo v različnih oblikah, in sicer kot (Uredba Sveta Evropske unije⁴ št. 1260/1999, str. 59):

- nepovratna sredstva (subvencije oziroma direktna pomoč);
- posojila (vračljiva pomoč);
- subvencionirana obrestna mera;
- jamstvo;
- delež v lastniškem kapitalu in
- delež v tveganem kapitalu.

¹ Države kandidatke, ki so s 1.5.2004 postale članice EU so: Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, , Slovaška in Slovenija.

² Skupnih politik je 19. Vodenje teh politik je v rokah skupnih evropskih ustanov in se financirajo iz proračuna EU.

³ Evropska komisija (European Commission) je za delovanje evropske integracije najpomembnejša ustanova. Njena glavna naloga je zagotoviti uresničevanje ustanovnih pogodb. Velja za izvršilni organ, čeprav njene pristojnosti segajo tudi v oblikovanje skupnih politik in nadzorovanje evropskega proračuna. Pogaja se v imenu članic: širitev, sklenitev trgovinskih sporazumov.

⁴ Svet Evropske unije (Council of the European union) je najpomembnejša institucija v procesu sprejemanja odločitev EU. Sestavljajo ga ministri držav članic EU, pristojni za področje, ki ga obravnavajo na posameznem srečanju. Svet sprejema tudi smernice, odločbe, mnenja in priporočila.

EU podeljuje neposredno finančno pomoč preko programov, ki pokrivajo različna vsebinska področja kot npr.: okolje in energija, raziskave in inovacije, izobraževanje, zdravje in varnost pri delu in druge. Takšno financiranje določajo in izvajajo različni oddelki Evropske komisije. Na te programe se lahko države članice oziroma kandidatke, ki so plačale pristopnino za posamezen program, prijavljajo neposredno, načeloma pa morajo biti projekti, ki jih EU sofinancira iz teh programov, trajnostno naravnani, prispevati morajo k dodani vrednosti in presegati nacionalne okvire. Pri tej obliki pomoči gre za subvencije, ki večinoma krijejo 50 odstotkov stroškov pomoči (Sankovič, 2003b, str. 2).

EU nudi pomoč tudi preko strukturnih skladov (predstavljeni v poglavju 2.3.), ki so za gospodarstvo najpomembnejša oblika finančne pomoči, ker sledijo cilju regionalne politike, to je omogočiti razmere za doseganje trajnostnega in enakomernega razvoja vseh članic EU, predvsem njenih regij. Tako EU podpira razvoj šibkejših regij, zaradi česar se sredstva iz strukturnih skladov delijo na tiste regije in skupine, ki jih najbolj potrebujejo. Pri pomoči preko strukturnih skladov sta ključnega pomena država in regija, saj se na tej ravni upravljajo programi strukturne pomoči in izbirajo projekti, ki jih potrdi Evropska komisija. Za financiranje projektov upravičenci prejmejo neposredno pomoč (Sankovič, 2003b, str. 2).

Na voljo so tudi različni finančni instrumenti, kjer ne gre za neposredno podporo, ampak so sredstva dostopna prek nacionalnih finančnih posrednikov. Ta finančna orodja upravlja Evropski investicijski sklad, ki je predstavljen v poglavju 2.6.

2.1. Predpristopna pomoč

EU namenja posebna sredstva državam kandidatkam za članstvo z namenom zmanjšanja njihovega zaostanka za državami članicami, za večjo konkurenčnost in zmožnost preživetja v težkih razmerah evropske konkurence, da bi tako bile pripravljene enakopravno sodelovati pri uresničevanju vseh politik EU. Tako bi naj kandidatke s pomočjo EU povečevale produktivnost gospodarstva, razvijale gospodarsko infrastrukturo, zagotavljale visoko izobražene kadre, prestrukturirale kmetijstvo, pospeševale podjetništvo in regionalni razvoj s ciljem čim hitrejše gospodarske in socialne kohezije v odnosu do EU.

V okviru predpristopne pomoči namenja EU za države kandidatke sredstva v obliki treh finančnih instrumentov, in sicer PHARE, ISPA IN SAPARD. Prav tako pa je kandidatkam na voljo tudi pomoč preko komunitarnih programov, ki so opisani v poglavju 2.2.

Začetki dodeljevanja sredstev iz proračuna EU v države nečlanice segajo v leto 1989, ko je bil ustanovljen program PHARE. Evropska komisija je nato leta 1999 z Uredbo 1267/99 ustanovila instrument ISPA, ki v obdobju 2000-2006 namenja finančna sredstva na področju okolja in transporta. Istega leta je bil z Uredbo 1268/99 ustanovljen še posebni predpristopni program za kmetijstvo in razvoj podeželja SAPARD.

S sredstvi iz programov PHARE (do leta 1997 je bil program PHARE centraliziran in načrtovan neposredno iz Bruslja), ISPA in SAPARD upravlja država prejemnica pomoči. V Sloveniji je nacionalni koordinator predpristopne pomoči Služba Vlade Republike Slovenije za evropske zadeve, ki sodeluje z Ministrstvom za finance, ki prek nacionalnega sklada upravlja vsa finančna sredstva.

EU je v obdobju od leta 2000 do 2006 namenila instrumentom predpristopne pomoči 21,84 milijarde evrov (cene iz leta 1999) ali 3,12 milijarde evrov letno. Največji delež se namenja programu PHARE, in sicer 1,56 milijarde evrov letno, instrument ISPA je letno deležen 1,04 milijarde, instrumentu kmetijske politike SAPARD pa se letno namenja 520 milijonov evrov (The Enlargement Process and the three pre-accession instruments: Phare, Ispa, Sapard, 2002, str. 7).

Slovenija je v obdobju 1992-2003 iz naslova predpristopnih instrumentov PHARE, ISPA in SAPARD skupno prejela 449,36 milijonov evrov pomoči (Interno gradivo Službe Vlade RS za evropske zadeve, 2004).

2.1.1. PHARE

Program PHARE⁵, ki je bil ustanovljen leta 1989 z Uredbo 3906/89, je temeljni instrument EU, namenjen pomoči državam kandidatkam za priprave na članstvo. Pomoč je osredotočena na sprejemanje pravnega reda EU. Programi in projekti PHARE morajo temeljiti na Partnerstvu za pristop⁶ in Državnem programu za prevzem pravnega reda EU⁷. Slovenija je leta 1999 Evropski komisiji predložila Predhodni državni razvojni program za obdobje 2000-2002 kot osnovo za pridobivanje sredstev iz programa PHARE.

V Sloveniji se je pomoč programa PHARE izvajala v treh obdobjih (Benko, 1999, str. 5):

- **tranzicijsko obdobje**, ki je trajalo med leti 1992 in 1995. Pomoč je bila usmerjena predvsem v področja privatizacije, prestrukturiranja gospodarstva, javnih financ in bančništva, infrastrukture, v program TEMPUS, izobraževanje, v znanost in tehnologijo, okolje, energetiko, kmetijstvo in zakonodajo;
- **predpristopno obdobje**, ki zajema čas med leti 1996 in 1999. V tem obdobju je postal program PHARE ključni instrument pomoči pri pripravi na izvajanje predpristopne strategije. Pomoč je bila predvsem usmerjena na vzpostavljanje institucij in investicijske podpore za pospešeno uvajanje pravnega reda EU. Na voljo je bila tudi posebna pomoč za

⁵ Poland and Hungary Assistance for the Reconstruction of the Economy

⁶ Partnerstvo za pristop (Accession Partnership) opredeljuje program za članstvo posamezne države kandidatke in jo zavezuje k določenim prednostnim nalogam in rokom njihovega izvajanja.

⁷ National Programme for the Adoption of the Acquis (NPAA) v katerem so določeni roki za izpolnitev prioritet in ciljev, skupaj z navedbo potrebnih kadrovskih in finančnih virov. Podaja celovit pregled vseh nalog na zakonodajnem in upravnem področju ter omogoča nadzor nad njihovim izvajanjem, po drugi strani pa predstavlja eno izmed podlag komisije EU za pripravo rednih letnih poročil o napredku.

krepitev upravno-administrativnih struktur ter pravnih podlag za bodoče izvajanje strukturne politike;

- **pristopno obdobje**, ki traja od leta 2000 do 2006 oziroma do vstopa v EU. V tej fazi se pomoč usmerja v krepitev upravno-administrativnih struktur in intenzivne priprave na izvajanje prihodnje strukturne politike.

Izvajal pa se je v okviru **nacionalnega programa** (NP), ki je namenjen predvsem podpori institucijam, twinningu⁸ in finančnim naložbam, preko **večdržavnih in horizontalnih programov**⁹, **programov čezmejnega sodelovanja**¹⁰ (CBC, čezmejno sodelovanje Slovenije z Italijo, Avstrijo in Madžarsko), **posebnega pripravljalnega programa**¹¹, ki je namenjen institucionalnemu razvoju, twinning aktivnostim, tehnični pomoči v obliki svetovalcev in izobraževanja ter pilotskim projektom in v okviru **infrastrukturnih projektov velikega obsega**, namenjenih pomoči na področju okolja in transporta (Benko, 1999, str. 6).

Za obdobje 2000-2006 so bile sprejete nove usmeritve PHARE, ki sledijo pravilom programiranja, izvajanja in spremljanja, kot to velja za evropske strukturne sklade. Prenovljen PHARE tako predstavlja prehod k evropskim strukturnim skladom, in sicer k Evropskemu skladu za regionalni razvoj (ERDF) in Evropskemu socialnemu skladu (ESF), ki so opisani v poglavju 2.3.

Pri delitvi sredstev pomoči, ki jih EU daje posameznim državam, se Evropska komisija opira na štiri temeljna merila: **(i)** velikost države, **(ii)** število prebivalcev, **(iii)** bruto domači proizvod (BDP) in **(iv)** absorpcijsko sposobnost¹² porabe teh sredstev (Benko, 2000, str. 14). Čeprav Sloveniji po teh kriterijih pripada le 2 odstotka sredstev, med vsemi kandidatkami ta sredstva najboljše koristi (Mežnarič, 1999, str. 2).

Absorpcijska sposobnost je odvisna od (Boot et al., 2002, str. 7):

- višine dodeljenih sredstev;
- organiziranosti državnih, regionalnih in lokalnih organov, ki so odgovorni za pripravo programov in projektov ter
- zmožnosti javnega in zasebnega sofinanciranja projektov.

⁸ Povezovanje oziroma sodelovanje (bratenje) partnerjev iz držav članic in držav kandidatk.

⁹ Multi country program

¹⁰ Cross Border Cooperation

¹¹ Special Preparatory Programme (SPP)

¹² Absorpcijska sposobnost pomeni, v kakšni meri je država prejemnica pomoči sposobna izkoristiti dodeljena sredstva EU.

Tabela 1: Dodeljena sredstva za Slovenijo iz programa PHARE za obdobje od 1992 do 2003, v EUR

Program	Znesek (EUR)
Phare 1992-1996	103,299.333
Phare NP 1997	12,111.807
Phare CBC 1997	6,000.000
Skupaj Phare 1997	18,111.807
Phare NP 1998	8,750.000
Phare CBC 1998	6,000.000
Skupaj Phare 1998	14,750.000
Phare NP 1999	27,000.000
Phare CBC 1999	7,000.000
Phare 1999 ostali programi (Consensus, LSIF, PPF)	25,000.000
Phare - jedrska varnost	1,400.000
Skupaj Phare 1999	60,400.000
Phare NP 2000	15,724.372
Phare CBC 2000	7,000.000
Phare 2000 – ostali programi (Access, LSIF)	2,950.000
Skupaj Phare 2000	25,674.372
Phare NP 2001	21,450.000
Phare CBC 2001	7,000.000
Skupaj Phare 2001	28,450.000
Phare NP 2002 - I	30,475.198
Phare NP 2002 - II	4,400.000
Phare CBC 2002	7,000.000
Phare - jedrska varnost	1,300.000
Skupaj Phare 2002	43,175.198
Phare NP 2003	37,900.000
Phare CBC 2003	7,000.000
Phare – horizontalni programi (EDIS)	400.000
Skupaj Phare 2003	45,300.000
Skupaj Phare 1992-2003	339,160.710

Vir: Interno gradivo Službe Vlade RS za evropske zadeve, 2004.

Tabela 2: Poraba sredstev PHARE v Sloveniji v obdobju 1997-1999

Leto	Dodeljena sredstva (EUR)	Poraba sredstev (EUR)	Odstotek porabe
1997	18,111.807	17,259.730	95,3
1998	14,750.000	13,619.744	92,3
1999	60,400.000	53,778.192	89,0

Vir: Revizijsko poročilo o smotnosti porabe sredstev, 2003, str. 4.

Kot je ugotovilo slovensko Računsko sodišče, je imela Slovenija v obdobju 1997-1999 visoko absorpcijsko sposobnost sredstev PHARE, ki je za obdobje 1997-1999 znašala v povprečju

nad 90 odstotkov. Ker je Slovenija uspešno upravljala s sredstvi iz tega programa, je Evropska komisija za obdobje 2000-2002 Sloveniji dodelila dodatnih 32,2 milijona evrov iz programa PHARE.

Tabela 3: Poraba sredstev PHARE za Slovenijo v primerjavi z ostalimi državami kandidatkami

	Slovenija	Vse države
	Odstotek vseh projektov	Odstotek vseh projektov
Skupna stopnja izplačil do oktobra 2002 (izplačano v EUR v primerjavi z dobljenimi sredstvi v finančnih memorandumih ¹³)	87	84
Število projektov, za katere je bilo izplačano več kot 90 % sredstev dodeljenih v finančnih memorandumih do oktobra 2002	55	54

Vir: Naknadno vrednotenje v državah PHARE in razvijanje zmogljivosti, 2004, str. 24.

Kot je prikazano v tabeli, je bila izvedba projektov v Sloveniji učinkovita v smislu, da je bil stopnja izplačil visoka in nekoliko nad povprečjem vseh držav. To kaže, da ima Slovenija relativno visoko raven absorpcijske sposobnosti.

V skladu z Rednim poročilom o napredku Slovenije pri vključevanju v EU je bil skupni vpliv programa PHARE na Slovenijo pozitiven. Pomoč predstavlja približno 0,15 odstotka letnega BDP Slovenije, kar Slovenijo uvršča na konec seznama prejemnikov pomoči med državami kandidatkami. Na splošno naj bi slovenska absorpcijska sposobnost in poročila o izvajanju predpristopne pomoči zagotovila tudi učinkovito izrabo sredstev iz strukturnih in kohezijskega sklada (Enotni programski dokument, 2003, str. 81).

2.1.2. ISPA

Finančni instrument ISPA¹⁴ je instrument predpristopnih strukturnih politik in je hkrati priprava na črpanje sredstev iz kohezijskega sklada. Pomoč je namenjena za vzpostavitev primerljive kakovosti infrastrukture v državah kandidatkah in zagotavljanju finančne pomoči za gradnjo transportne in okoljevarstvene infrastrukture.

¹³ Finančni memorandum je pogodba med Evropsko komisijo in državo prejemnico sredstev. V njej je definirana vrednost, ki jo država prejme iz sredstev EU, roki, v katerih mora država skleniti pogodbe in plačati opravljena dela, ter namen, za katerega so sredstva zagotovljena.

¹⁴ Instrument for the Structural Policies for the Pre-Accession

Cilji programa so (Predpristopna pomoč - ISPA, 2004):

- seznanjanje držav kandidatk s politiko in postopki vodenja na ravni Unije;
- pomoč pri sprejemanju in uveljavljanju evropskih meril varovanja okolja in
- naložbe v prometno infrastrukturo za večjo mobilnost in povezanost z vseevropskimi prometnimi omrežji.

Sredstva iz programa ISPA se za posamezno državo dodelijo na podlagi: **(i)** števila prebivalcev, **(ii)** BDP na prebivalca ter **(iii)** površine ozemlja države. Sredstva za projekte pa se dodeljujejo, če ustrezajo tako nacionalnim strategijam na področju prometa in okolja kot kriterijem programa ISPA. Prednostni projekti za sofinanciranje so tako tisti, ki (Programi pomoči - ISPA, 2004):

- izpolnjujejo cilje okoljevarstvene politike EU;
- ohranjajo, varujejo in izboljšujejo kakovost okolja;
- varujejo človekovo zdravje;
- upoštevajo tehnične specifikacije in standarde kakovosti EU;
- spodbujajo okolju prijazno proizvodnjo;
- vključujejo racionalno rabo naravnih virov in
- povezujejo okoljevarstvene ukrepe z ukrepi na področju energetike, prometa, industrije in kmetijstva.

Minimalna velikost projekta mora biti 5 milijonov evrov. Pomoč je lahko dodeljena v višini 75 odstotkov ali v posebnih primerih največ 85 odstotkov vrednosti projekta, preostanek sredstev mora država prejemnica zagotoviti iz nacionalnih virov.

Tabela 4: Prevzete obveznosti za program ISPA po finančnih memorandumih za Slovenijo od leta 2000 do 2003, v EUR

Leto	Znesek v mio EUR
2000	24,5
2001	20,4
2002	26,1
2003	13,5
Skupaj	84,5

Vir: Interno gradivo Službe Vlade RS za evropske zadeve, 2004.

Izvajanje programa ISPA v Sloveniji se šteje za pozitivno zaradi števila podpisanih memorandumov o financiranju (v obdobju 2000-2003 je bilo podpisanih 18 memorandumov) in uravnotežene porazdelitve sredstev ISPA med projekte s področja okolja in prometa, predvsem pa zaradi napredka pri izvajanju projektov (Enotni programski dokument, 2003, str. 84).

2.1.3. SAPARD

Sredstva SAPARD¹⁵ so namenjena kot predpristopna pomoč za spodbujanje trajnostnega razvoja kmetijstva in celovit razvoj podeželja skladno z zahtevami pristopnega partnerstva, ki se nanašajo na reševanje prednostnih in specifičnih problemov pri trajnostnem prilagajanju kmetijskega sektorja in podeželskih območij držav kandidatk ter sodelovanje pri izvajanju pravnega reda EU z vidika splošne kmetijske in sorodnih politik. Program SAPARD je začel leta 2000 in služi kot priprava na Evropski kmetijski in ribiški strukturni sklad.

Pri porazdelitvi sredstev posamezni državi je Evropska komisija upoštevala kazalnike ekonomske razvitosti: **(i)** število kmečkega prebivalstva, **(ii)** kmetijske površine, **(iii)** BDP na prebivalca in **(iv)** ozemelske posebnosti. Za upravljanje s sredstvi, vodenje programa in nadzor so odgovorne države kandidatke.

Kandidatke morajo nameniti pomoč posebej določenim prednostnim področjem. Slovenija je glede na specifične razmere v kmetijstvu, na podeželju in v živilskopredelovalni industriji ter glede na omejena sredstva v okviru pomoči SAPARD za pomoč projektom opredelila pet ukrepov, ki so opredeljeni v Državnem programu za razvoj podeželja za obdobje 2000-2006 (Sapard in Slovenija, 2004):

- naložbe v kmetijska gospodarstva;
- naložbe v živilskopredelovalno industrijo;
- gospodarska raznovrstnost na kmetijah;
- razvoj in izboljšanje infrastrukture na podeželju in
- tehnična pomoč.

Upravičenci do sredstev SAPARD so kmetovalci, živilsko-predelovalna industrija in občine.

Tabela 5: Prevzete obveznosti za program SAPARD po finančnih memorandumih za Slovenijo za obdobje 2000-2003, v SIT

Leto	Znesek v 000 SIT
2000	1.392.882
2001	1.487.244
2002	1.585.294
2003	1.610.506
Skupaj	6.075.926

Vir: Izvajanje predpristopnega instrumenta SAPARD v Sloveniji, 2004, str. 3.

¹⁵ Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development

Po prvem in drugem javnem razpisu programa SAPARD je bilo v Sloveniji odobrenih 2,1 milijarde tolarjev sredstev iz EU, po tretjem in četrtem javnem razpisu pa 790 milijonov tolarjev (stanje na dan 31.10.2003). Pri izvajanju tretjega in četrtega razpisa so se pojavile težave, saj je bilo 90 odstotkov prispelih vlog nepopolnih, vloge so imele številne pomanjkljivosti, predvsem pri poslovnih načrtih, zaradi katerih so se številni vlagatelji odločili za predhodni umik vloge. Kljub tem težavam pa poraba sredstev iz programa SAPARD uspešno napreduje in se predvideva, da bodo sredstva v predvidenem roku tudi porabljena (Izvajanje predpristopnega instrumenta SAPARD v Sloveniji, 2004, str. 7).

2.2. Komunitarni programi

Unija je zato, da bi pomagala državam kandidatkam pri pripravah na članstvo v EU, izdelala poglobljeno predpristopno strategijo. Med instrumenti predpristopne strategije je tudi sodelovanje kandidatk v komunitarnih programih.

V komunitarnih programih so sprva lahko sodelovale le države članice EU, leta 1997 pa je Evropska komisija v dokumentu Agenda 2000¹⁶ predlagala, da se v programe postopoma vključijo tudi države kandidatke. Programi zajemajo večino politik Unije in lahko pomagajo državam kandidatkam, da spoznajo politike in način dela evropskih institucij in se tako bolje pripravijo na članstvo v EU.

O sodelovanju v teh programih se odloča s sklepi Pridružitvenega sveta¹⁷ za vsako državo posebej. V teh sklepih so opredeljeni pogoji sodelovanja za zainteresirano državo kandidatko, veljajo pa za čas trajanja teh programov. Države kandidatke lahko sodelujejo v teh programih, če vplačajo vsako leto denarni prispevek za odprtje posameznega programa, ki pa je lahko delno sofinanciran tudi preko programa PHARE.

Denarni prispevki se izračunavajo na podlagi objektivnih parametrov, kot so BDP, število prebivalcev in ostali parametri, ki so pomembni za posamezen program.

Tako se lahko od leta 1999 dalje državljani, podjetja in vladne institucije držav kandidatk vključujejo in sodelujejo na številnih področjih, ki jih pokrivajo komunitarni programi, kot so: področje usposabljanja, izobraževanja in mladine (Socrates, Leonardo da Vinci in Youth for Europe), kulture (Raphael), avdiovizualnih sredstev (Media), energetike (Save - Varčevanje), okolja (Life-Življenje), zdravstva (Večja kakovost zdravja, Boj proti raku, Zasvojenost z mamilami, Preprečevanje aidsa in drugih nalezljivih bolezni), socialne politike (Enake možnosti za moške in ženske) ter za manjša in srednje velika podjetja (Tretji večletni program za MSP/SME) in notranji trg (Karolus, Matthaesus, Fiscalis). V prilogi so navedeni programi, v katerih lahko sodeluje Slovenija.

¹⁶ Agenda 2000 – enotni okvir, v katerem je Evropska komisija orisala svoj dolgoročni pogled na razvoj EU in njenih politik v novem stoletju. V dokumentu je natančno preučila vpliv širitve na EU kot celoto ter finančni okvir delovanja po letu 2000.

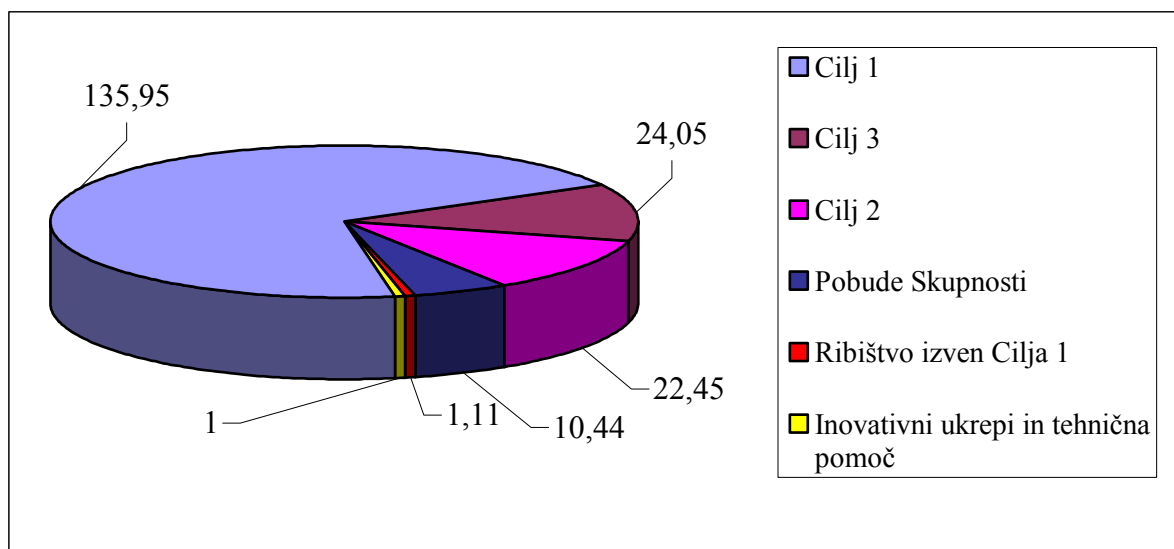
¹⁷ Pridružitveni svet - bilateralno telo, ki nadzoruje izvajanje Evropskih sporazumov.

2.3. Strukturni skladi

Strukturna politika in pripadajoči strukturni skladi predstavljajo glavni instrument pomoči EU za skladnejši razvoj celotnega ozemlja EU in premagovanja razvojnih razlik med regijami. Te pomoči, ki predstavljajo preko 35 odstotkov izdatkov evropskega proračuna, so namenjene državam oziroma območjem, katerih bruto domači proizvod ne dosega 75 odstotkov evropskega povprečja.

EU s sredstvi strukturnih skladov sodeluje pri financiranju projektov držav članic, pri čemer imajo prednost projekti s širšo, evropsko dimenzijo s ciljem uveljavljanja evropske ekonomske in socialne kohezije.

Slika 1: Porazdelitev sredstev strukturnih skladov v obdobju 2000-2006, v mrd EUR, (cene iz leta 1999)

Vir: At the service of the regions, 2004.

Tudi Slovenija je od leta 2004 dalje upravičena do evropske strukturne pomoči. V obdobju od 2004 do 2006 bo celotna Slovenija upravičena do pomoči tako imenovanega Cilja 1, skozi štiri strukturne sklade (ERDF, ESF, EAGGF, FIFG), ki so predstavljeni v nadaljevanju. Delovanje vsakega posameznega sklada je določeno z uredbami, skupna pravila delovanja strukturnih skladov pa določa Splošna uredba Sveta EU o strukturnih skladih št. 1260/1999.

Ob zaključku pogajanj v Kopenhavnu je bilo Sloveniji za obdobje 2004-2006 odobreno 378,7 milijona evrov sredstev pomoči, od tega 210,1 milijona evrov (v stalnih cenah 1999) pomoči iz strukturnih skladov in 168,6 milijona evrov za kohezijski sklad (Kaj je Slovenija dosegla v pristopnih pogajanjih, 2004).

Celotni letni obseg sredstev, ki jih lahko prejme država članica v okviru sredstev strukturnih in kohezijskega sklada, ne sme preseči 4 odstotka bruto domačega proizvoda (Uredba Sveta EU št. 1260/1999, str. 28).

Tabela 6: Dodeljena sredstva Sloveniji za strukturne in kohezijski sklad za obdobje 2004-2006, v mio EUR, (cene iz leta 1999)

Sklad	2004	2005	2006	Skupaj	Povprečna letna vrednost
Strukturni skladi (brez Pobud Skupnosti)	52,1	70,3	87,7	210,1	70,0
Kohezijski sklad	57,7	47,5	63,4	168,6	56,2
Pobude Skupnosti	6,6	8,9	11,1	26,7	8,9
Skupaj	109,78	117,86	151,06	378,7	126,2

Vir: Wostner, 2004, str. 3.

Tabela 7: Delitev po evropskih strukturnih skladih, za Slovenijo, v milijonih evrov (cene iz leta 1999)

Evropski strukturni sklad	Delež	2004	2005	2006	Skupaj	Povprečna letna vrednost
ERDF	0,57	29,7	40,1	50,0	119,8	39,9
ESF	0,33	17,2	23,2	28,9	69,3	23,1
EAGGF	0,10	5,2	7,0	8,8	21,0	7,0
FIFG	0	0	0	0	0	0
Skupaj	1,00	52,1	70,3	87,7	210,1	70,0

Vir: Wostner, 2004, str. 5.

2.3.1. Vloga strukturnih skladov

Strukturni skladi predstavljajo osnovni instrument izvajanja regionalne politike za financiranje razvojnih programov v posameznih članicah EU. Ti skladi so bili ustanovljeni z namenom pospeševanja razvoja in zmanjševanja razlik med regijami in državami EU. Osnovni namen strukturnih skladov je podpirati konkurenčno okolje nenehnega razvijanja in uravnoteženega razvoja, ustvarjanje novih delovnih mest na celotnem območju EU in spodbujanje izobraževanja za pridobitev kvalificirane delovne sile ter spodbujanje ekonomske in tehnične inovativnosti s pomočjo odpravljanja neenakosti med regijami. Delovanje strukturne politike je določeno kot dopolnjevanje nacionalnega izvajanja regionalne politike članic, saj poteka financiranje projektov s sodelovanjem lokalnih oblasti in države članice. Pomoč je namenjena trem glavnim vidikom razvoja regij in območij: infrastrukturi, razvoju človeških virov in podpori produktivnosti sektorjev (Sistem strukturnih skladov Evropske unije, 2004, str. 2).

Pomoči strukturnih skladov se dodeljujejo po posameznih projektih. Splošna pravila o dovoljenih višinah strukturnih pomoči določajo zgornje omejitve tako za različno razvrščene regije kot za različne projekte. Strukturno in kohezijsko politiko EU bo v Sloveniji izvajala Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj v okviru Ministrstva za gospodarstvo. Upravičenci ne dobijo denarja neposredno od Evropske komisije, ampak od plačilnega organa v državi članici, ki je v Sloveniji Ministrstvo za finance.

2.3.2. Vrste strukturnih skladov

2.3.2.1. Evropski sklad za regionalni razvoj

Evropski sklad za regionalni razvoj¹⁸ (ERDF) je bil ustanovljen leta 1975 kot prvi finančni instrument, posebej osredotočen na regije, ki zaostajajo v gospodarskem razvoju. Cilj tega sklada je spodbujati naložbe in inovacije v gospodarske dejavnosti ter razvijati infrastrukturo v regijah, ki v EU veljajo za problematične. Glede finančnih sredstev je ta sklad daleč največji med vsemi strukturnimi skladi, saj obsega več kot polovico vseh sredstev skladov.

Pomoč ERDF zajema naslednje (Sistem strukturnih skladov Evropske unije, 2004, str. 4):

- vzpostavljanje in modernizacijo infrastrukture za gospodarski razvoj in varstvo okolja;
- pospeševanje razvoja malih in srednje velikih podjetij;
- spodbujanje produktivnih investicij v proizvodnjo, gradnjo tovarn, inovacij, tehnološki razvoj, v nove dejavnosti in v obnavljanje starih industrijskih lokacij s ciljem dolgoročnega ustvarjanja delovnih mest;
- nadaljevanje pospeševanja lokalnega razvoja – tudi v manjših regijah ustvarjati pogoje za produktivna delovna mesta in razvoj novih dejavnosti;
- investicije v izobraževanje in zdravstvene ustanove;
- tehnične pomoči v obmejnem območju.

Njegova bistvena vloga je pri podpori Cilja 1 in 2, (cilji so predstavljeni v nadaljevanju), prav tako naj bi zagotavljal podporo pri pilotnih projektih in študijah, ki se nanašajo na razvoj celotne EU, posebej v regijah, katerih članice so vključene pod te cilje.

2.3.2.2. Evropski socialni sklad

Evropski socialni sklad¹⁹ (ESF), ustanovljen leta 1958, je finančni instrument, ki investira v človeški kapital in je namenjen izboljšanju in povečanju zaposlovanja v EU. Njegovi glavni cilji so spopadanje z dolgoročno brezposelnostjo, izboljšanje zaposljivosti mladih in prilagajanje spremembam v panogi.

¹⁸ European Regional Development Fund

¹⁹ European Social Fund

Njegova politika je osredotočena na pet področij (Sistem strukturnih skladov EU, 2004, str. 5):

- razvoj in spodbujanje aktivnih politik trga dela za boj proti brezposelnosti in za njeno preprečevanje;
- spodbujanje enakih možnosti dostopa na trg dela za vse, s posebnim poudarkom na osebah, ki jim grozi socialna izključenost;
- spodbujanje in izboljševanje usposabljanja, izobraževanja in svetovanja v okviru politike vseživljenjskega učenja;
- razvoj podjetništva in pogojev za odpiranje novih delovnih mest in
- izboljšanje dostopa in udeležbe žensk na trgu dela ter zmanjšanje segregacij glede na spol na trgu dela.

Podpora sklada pa lahko dobijo naslednje kategorije prebivalstva:

- dolgoročno brezposelni;
- mladi, ki prvič vstopajo na trg delovne sile;
- ljudje, ki potrebujejo dodatna usposabljanja ali pomoč pri samozaposlovanju, da bi imeli več možnosti za zaposlitev, in usposabljanje ter pridobivanje poklicnih kvalifikacij ter spodbujanje pri ustvarjanju novih delovnih mest.

ESF pomaga državam članicam pri razvoju trgov dela in usposabljanju zaposlenih in tistih, ki iščejo delo. Države članice in regije pa se same odločijo, na katero področje se bodo osredotočile in kako bodo najbolje uporabile sredstva ESF, čeprav morajo pri tem dati prednost dvigu kvalifikacij, strokovnosti in uresničevanju načela enakih možnosti.

2.3.2.3. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad

Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad²⁰ (EAGGF) je bil ustanovljen leta 1962 z uredbo, ki opredeljuje financiranje skupne kmetijske politike in je sestavljen iz jamstvenega in usmerjevalnega sklada. **Jamstveni sklad** je osredotočen na podporo dohodku iz kmetijstva, tržno intervencijo in neposredna izplačila, medtem ko je **usmerjevalni sklad** namenjen strukturni kmetijski politiki. Strukturne spremembe naj bi vključevale modernizacijo kmetovanja in pridelovanja hrane, spremembe v načinu proizvodnje ali diverzifikacijo kmetijstva. Sredstva iz usmerjevalnega sklada so namenjena kmetom, ki se ukvarjajo z okolju prijaznim kmetovanjem, ekstenzivnim kmetovanjem na zapostavljenih območjih, in ki se zgodaj upokojujejo.

Ukrepi, ki jih podpira EAGGF, vključujejo (Feekes et al., 2001, str. 13):

- podporo dohodku iz kmetijstva ter ohranjanje donosnih kmetovalnih skupnosti v goratih in zapostavljenih območjih;
- izboljšanje strukturne učinkovitosti kmetij;

²⁰ European Agricultural Guidance and Guarantee Fund

- spodbujanje ustanavljanja združenj pridelovalcev;
- spremembo, širitev in preusmerjanje kmetijske proizvodnje ter povečanje njene kakovosti in
- spodbujanje turizma.

2.3.2.4. Finančni instrument za usmerjanje ribištva

Finančni instrument za usmerjanje ribištva²¹ (FIFG) je deloval v okviru kmetijskega sklada, z letom 1993 pa je postal samostojni instrument, ki igra pomembno vlogo pri subvencioniranju ribiškega sektorja.

Naloge, ki jih pokriva ta finančni instrument, so naslednje (Sistem strukturnih skladov, 2004, str. 6):

- prizadevanje za doseganje trajnega ravnovesja med ohranjanjem in izkoriščanjem vodnih virov;
- povečevanje konkurenčnosti in razvoj stabilnega podjetništva v tem sektorju;
- povečevanje ponudbe in vrednosti proizvodov s tega področja in
- prispevanje k oživitvi področij odvisnih od ribištva in marikulture.

Izvrševanje pomoči iz FIFG se načrtuje kot del programa v skladu s Ciljem 1, izven tega cilja pa se predstavijo samostojni programski dokumenti v posamezni državi članici.

2.3.3. Načela strukturnih skladov

Delovanje strukturnih skladov je določeno s splošnimi načeli (Sistem strukturnih skladov, 2004, str. 2-3):

- **načelo koncentracije** sredstev oziroma ukrepov v regije in skupine, ki jih najbolj potrebujejo glede na določene cilje, ki so opredeljeni s prednostnimi nalogami in strogimi kriteriji;
- **načelo programiranja**, to je načrtovanega in programiranega usmerjanja sredstev, ki določa, da sredstev ni mogoče pridobiti za posamezne nepovezane investicije, temveč se dodelijo na podlagi razvojnih programov;
- **načelo partnerstva**, ki pomeni sodelovanje Evropske komisije, vlad članic ter lokalnih in regionalnih oblasti;
- **načelo dodatnih pomoči**, ki pomeni, da skladi dopolnjujejo finančna sredstva lastnih sredstev držav članic, ne pa, da jih nadomeščajo; v regionalnih razvojnih programih je tako treba zagotoviti sofinanciranje iz zasebnih in lokalnih virov;
- **načelo subsidiarnosti**, ki pomeni, da je organizacija skladov administrativno določena z regionalno, nacionalno in evropsko prioriteto, pri tem pa je vloga Evropske komisije omejena na poslovanje, kjer je potrebno skupno odločanje ter

²¹ Financial Instrument for Fisheries Guidance

- **načelo učinkovitosti vrednotenja učinkov**, ki naj bi povečalo nadzor učinkovitosti ter uspešnosti, proračunsko disciplino in poenostavitev celotnega sistema pomoči strukturnih skladov.

2.3.4. Cilji strukturnih skladov

Po regulativi Sveta EU št. 1260 iz leta 1999 so določeni trije strateški cilji evropske regionalne in strukturne politike:

- **Cilj 1** - spodbujanje razvoja in strukturnega prilagajanja v regijah, ki zaostajajo v razvoju;
- **Cilj 2** - prestrukturiranje regij v industrijskem zatonu, ki se srečujejo z visoko brezposelnostjo in
- **Cilj 3** - boj z dolgotrajno brezposelnostjo in razvoj človeških virov.

Glede na razvrstitev območij EU po klasifikaciji Eurostata²² se le-ta razdelijo po posameznih ciljeh. Vsak cilj ima svoje kriterije, ki jih mora neko območje zadostiti, da je vključeno v določen cilj. Sama razvrstitev daje pogled celotnega področja EU, kateri deli spadajo pod posamezni cilj in kakšne vrste problemov rešujejo s katerim strukturnim skladom.

Tabela 8: Strukturni skladi, ki so na voljo po posameznih ciljeh

Cilji	Strukturni skladi			
Cilj 1	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG
Cilj 2	ERDF	ESF		FIFG
Cilj 3		ESF		

Vir: Rovan, 2001, str. 89.

Cilj 1

Pod ta cilj se uvrstijo regije na ravni NUTS 2²³, ki zaostajajo v razvoju in se srečujejo z resnimi problemi glede razvitosti, zaposlovanja, pomanjkljive infrastrukture ipd. V okviru Cilja 1 so vključena področja, ki imajo BDP na prebivalca manjši od 75 odstotkov povprečja EU. V teh regijah je prednostna naloga nadoknaditi zamujeno: neposredne investicije v proizvodnjo za ustvarjanje trajnih delovnih mest, potrebna infrastruktura za gospodarski razvoj, vključno z infrastrukturo čezevropskih omrežij, različne storitve za mala in srednje velika podjetja za najboljše izkoriščanje lokalnega in regionalnega potenciala, investicije v infrastrukturo za izobraževanje in zdravstvo, pomoči za poklicno usposabljanje in zaposlovanje ter različnimi ukrepi za podeželjski razvoj. Skoraj 22 odstotkov celotne populacije EU spada pod Cilj 1. Ukrepi na območju Cilja 1 so lahko sofinancirani s strani vseh štirih strukturnih skladov (ERDF, ESF, EAGGF, FIFG).

²² Evropski statistični urad

²³ NUTS - nomenklatura teritorialnih statističnih enot; gre za teritorialno razdelitev države, ki je podlaga za vodenje regionalne politike. Razdeljena od NUTS 0 – nivo države do NUTS 5 - občine. Za potrebe strukturnih skladov sta pomembna predvsem NUTS 2 - pokrajine in NUTS 3 - regije.

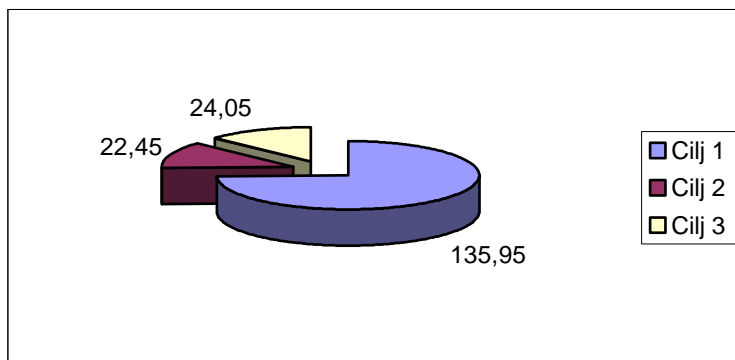
Cilj 2

Pod ta cilj se uvrstijo regije na ozemeljski ravni NUTS 3 (regije) z ekonomskimi in socialnimi problemi, kamor sodijo industrijska področja s problemi prestrukturiranja, visoko brezposelnostjo in negativno stopnjo rasti prebivalstva oziroma depopulacijo. V teh regijah so ukrepi osredotočeni na zaposlovanje in na razvoj malih podjetij pod ugodnimi pogoji, kot so investicije v nove proizvodne dejavnosti, infrastruktura, še posebej za obnavljanje industrijskih lokacij in za zaščito okolja, različne storitve za mala in srednje velika podjetja, raziskave in razvoj, poklicno usposabljanje in pomoč pri zaposlovanju. V območja Cilja 2 spada približno 18 odstotkov celotne populacije EU. Ukrepi na območju Cilja 2 so lahko sofinancirani s strani dveh strukturnih skladov (ERDF in ESF).

Cilj 3

Cilj 3 je namenjen razvoju človeških virov. Je horizontalni in velja za regije, ki niso vključene v Cilj 1 ali 2. Državam članicam naj bi pomagal v prilagajanju in modernizaciji sistema vzgoje, izobraževanja in zaposlovanja kot podpora razvoja človeškega kapitala. Ukrepi na območju Cilja 3 so lahko sofinancirani le s strani enega strukturnega sklada (ESF).

Slika 2: Razpoložljiva sredstva za posamezen Cilj v obdobju 2000-2006, v mrd EUR, (cene iz leta 1999)

Vir: General provisions on the Structural Funds, 2004.

2.3.5. Izvajanje programov strukturnih skladov

Izvajanje programov strukturnih skladov je decentralizirano v korist držav članic. Državna uprava mora jamčiti, da so pri vseh sofinanciranih projektih iz posameznih programov izpolnjene vse zahteve Evropske komisije, ki igra pri vodenju programov (uresničevanju ciljev, izbiri projektov ipd.) le nadzorovalno vlogo in izvaja finančni nadzor z namenom preprečevanja nepravilnosti in goljufij.

Ključne organizacije na nacionalni ravni so naslednje (Feekes et al., 2001, str. 16-18):

- organ upravljanja;
- nadzorni odbor;
- posredniška telesa in

- plačilni organ.

Organ upravljanja²⁴ (OU) je v večini držav članic ministrstvo, ki ga določi posamezna država za upravljanje s sredstvi pomoči iz strukturnih skladov. V Sloveniji je koordinator za vse strukturne sklade in za kohezijski sklad Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj v okviru Ministrstva za gospodarstvo in je odgovorna za uresničevanje Enotnega programskega dokumenta (opisan v poglavju 3.1.4.) v celoti. OU je glavna vez med Evropsko komisijo in državo članico in je odgovoren za vse vidike izvajanja programov za strukturne sklade. Na programski ravni to vključuje naslednje :

- oblikovanje sistema za zbiranje zanesljivih finančnih in statističnih informacij o izvajanju programov;
- oblikovanje predlogov za spremembe v zgradbi in vsebini programa, v kolikor je to potrebno;
- sestavljanje letnih poročil o izvajanju ter posredovanje teh Evropski komisiji, potem ko jih je odobril nadzorni odbor;
- organiziranje vrednotenja po koncu prve polovice obdobja;
- zagotavljanje, da telesa, ki sodelujejo pri vodenju in uresničevanju pomoči, vzdržujejo bodisi ločen računovodski sistem bodisi ustrezno računovodsko kodo za vse transakcije v zvezi s pomočjo;
- zagotavljanje pravilnega poteka operacij, financiranih iz pomoči, zlasti z izvajanjem notranjega nadzora;
- zagotavljanje skladnosti s politikami EU in
- zagotavljanje, da se pri izvajanju programov spoštujejo obveznosti glede informiranja in obveščanja javnosti.

Organ upravljanja deluje tudi na projektni ravni, kjer **(i)** preveri formalno ustreznost projekta, **(ii)** oceni projekte tako z ekonomskega kot finančnega vidika, **(iii)** preveri, ali so projekti v skladu s programskimi cilji in kriteriji ter ustreznimi predpisi EU in države iz katere je prijavitelj projekta ter **(iv)** odobri izbrane projekte.

Nadzorni odbor²⁵ (NO) nadzira izvajanje Enotnega programskega dokumenta. Odbor se ustanovi na podlagi tesnega posvetovanja z udeleženi partnerji, predseduje pa mu predstavnik države članice ali organa upravljanja. Naloge NO so naslednje:

- oblikovati redne preglede napredka pri uresničevanju ciljev;
- preučiti rezultate izvajanja, še posebno doseganja ciljev ukrepov in vrednotenje po koncu prve polovice obdobja izvajanja;
- preučiti in odobriti letna poročila o izvajanju, preden se jih pošlje Evropski komisiji;
- organu upravljanja predlagati ukrepe za izboljšanje učinkovitosti ali (finančnega) vodenja izvajanja programov;

²⁴ Managing authority

²⁵ Monitoring Committee

- potrditi ali uskladiti programska dopolnila (ukrepe), vključno s fizičnimi in finančnimi kazalci, ki se rabijo pri spremljanju uresničevanja pomoči;
- preučiti in odobriti katerikoli predlog, ki se nanaša na popravke vsebine odločbe Evropske komisije o prispevkih strukturnih skladov in
- preučiti in odobriti kriterije izbora dejavnosti v okviru posameznega ukrepa.

NO sestavljajo predstavniki plačilnega organa, Urada za nadzor proračuna, posredniških teles, lokalni organi, nevladne organizacije in drugi partnerji. Evropska komisija igra v odboru le opazovalno vlogo.

Posredniška telesa²⁶ so vsa javna ali privatna telesa ali službe, ki delujejo s pooblastili organa upravljanja ali plačilnega organa ali izvajajo naloge v njihovem imenu, in ki se nanašajo na končne prejemnike ali izvajalce operacij, in so odgovorna za izvedbo posameznih delov Enotnega programskega dokumenta, ki se financirajo iz posameznih strukturnih skladov. V tem smislu morajo zagotoviti ustrezen sistem za izvedbo projektov, kar pomeni, da morajo med drugim k vsakemu izbranemu ukrepu opredeliti končnega upravičenca. V skladu z usmeritvami OU vodijo medresorsko usklajevanje za izbor ukrepov na prioriteti v njihovi pristojnosti, ki bodo predmet sofinanciranja s strani posameznega strukturnega sklada na način, ki zagotavlja skladnost s horizontalnimi politikami EU, omogoča merljive učinke in zagotavlja doseganje zastavljenih ciljev. Nosilno ministrstvo v dogovoru z OU predlaga način in kriterije za izbor projektov na NO.

Posredniška telesa oziroma nosilna ministrstva v Sloveniji so naslednja:

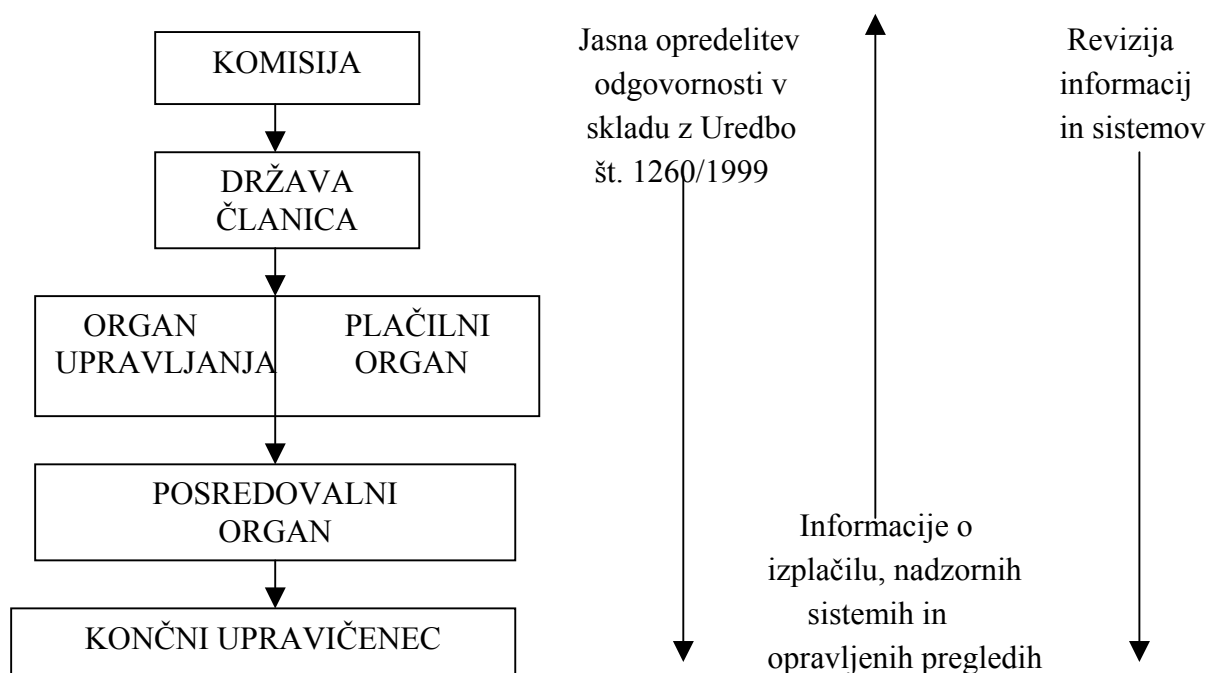
- Ministrstvo za gospodarstvo za Evropski sklad za regionalni razvoj,
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve za Evropski socialni sklad,
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za Evropski kmetijski in ribiški sklad.

Plačila iz strukturnih in kohezijskega sklada potekajo preko **plačilnega organa**²⁷ v državi članici. V Sloveniji to nalogo opravlja Ministrstvo za finance. Njegova naloga je v posredovanju letnih napovedi finančnih potreb Evropski komisiji, upravljanje s sredstvi v skladu s pravili, ki veljajo v EU in državni proračun, posredovanje teh sredstev končnim uporabnikom, zagotavljanje ustreznega evidenčnega sistema za potrebe finančne kontrole, pripravi revizijskih načrtov, v primeru nepravilnosti zagotavlja povračilo sredstev iz nacionalnega proračuna in posredovanju potrebnih finančnih podatkov OU za potrebe poročanja.

²⁶ Intermediate body

²⁷ Paying authority

Slika 3: Plačilni tokovi od Evropske komisije do končnega upravičenca

Vir: Feekes et al, 2001, str. 20.

2.4. Kohezijski sklad

Kohezijski sklad²⁸ je opredeljen v Uredbi Sveta EU št. 1164/94, in je bil ustanovljen z namenom ustvarjanja večje izenačenosti med članicami EU. Sredstva tega sklada so namenjena financiranju projektov, ki so namenjeni varstvu okolja in izgradnji transportne infrastrukture in se dodeljujejo članicam, katerih BDP na prebivalca ne presega 90 odstotkov povprečja EU. Države članice, ki so vključene v ta sklad, so: Grčija, Irska, Portugalska in Španija. Slovenija bo lahko črpala sredstva iz kohezijskega sklada ob pristopu.

Projekte izbira in izvaja država članica, njihovo izvajanje nadzoruje Evropska komisija. Vsi projekti morajo upoštevati veljavno zakonodajo EU, to velja predvsem za zakonodajo konkurence in okolja. Kohezijski sklad sofinancira izključno infrastrukturne projekte na nivoju države. Za obdobje 200-2006 je za kohezijski sklad na voljo 18 milijard evrov (cene iz leta 1999) (The Cohesion Fund. What is it, 2004).

Merila za izbiro projektov, predlaganih za sofinanciranje v okviru kohezijskega sklada

Direktiva Sveta EU št. 1164/94 o ustanovitvi kohezijskega sklada določa merila za izbiro projektov. Obvezni pogoji, ki jih morajo projekti izpolnjevati, so (Enotni programski dokument, 2003, str. 124):

²⁸ Cohesion Fund (CF)

- predlogi za naložbe lahko zadevajo samo TEN-T²⁹, ali pa predstavljajo zaključek manjkajočih povezav na prednostnih panevropskih koridorjih;
- večji infrastrukturni projekti so vredni vsaj 10 milijonov evrov;
- projekti morajo biti skladni z evropsko prometno politiko ter
- predlagajo se projekti, v zvezi s katerimi je vsa potrebna dokumentacija za izvajanje zagotovljena za leta, v katerih se predlaga sofinanciranje iz kohezijskega sklada.

2.5. Pobude Skupnosti

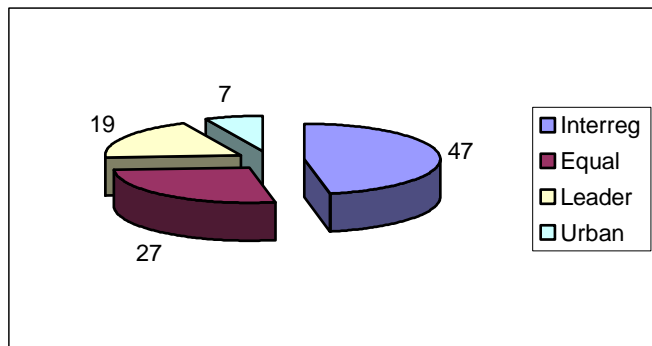
Pobude Skupnosti so transnacionalni programi s ciljem reševati težave, ki so posebnega pomena za EU. V prehodnem programskem obdobju 1994-1999 je bilo teh pobud trinajst. V novem programskem obdobju 2000-2006 je število pobud padlo na štiri:

- **INTERREG**, katerega namen je doseganje skladnega razvoja preko spodbujanja čezmejnega in regionalnega sodelovanja. Aktivnosti so usmerjene na obmejna območja držav članic EU in na obmejna območja z državami kandidatkami, ki sodelujejo z državo članico preko svojega Programa za čezmejno sodelovanje. Ta pobuda se financira v okviru Evropskega regionalnega sklada.
- **URBAN** spodbuja pilotske in inovativne akcijske programe v kriznih soseskah majhnih in večjih mestih, za katere je značilna socialna izključenost; podpira sisteme za ekonomsko in socialno oživitev, za obnavljanje infrastrukture in zmogljivosti ter izboljšanje stanja okolja. Tudi tega financira Evropski regionalni sklad.
- **LEADER** je namenjen integriranemu razvoju in podpori lokalnemu partnerstvu ter gradnji povezav na podeželskih območjih. Ta pobuda se financira v okviru Evropskega kmetijskega sklada.
- **EQUAL** je usmerjen v aktivnosti na področju aktivne politike zaposlovanja in socialne kohezije; poudarja izobraževanje in preusposabljanje, deluje tudi v smeri zagotavljanja enakih možnosti zaposlovanja za moške in ženske. To pobudo financira Evropski socialni sklad.

Njihovo izvajanje poteka decentralizirano, kar pomeni, da so za večino odgovorne regionalne oblasti v državah članicah. Za Pobude Skupnosti je namenjeno 5,35 odstotka finančnih sredstev strukturnih skladov oziroma za obdobje 2000-2006 v višini 10,44 milijard evrov (cene leta 1999) (At the service of the regions, 2004).

²⁹ Skupina o vseevropskem prometnem omrežju na visoki ravni

Slika 4: Razdelitev sredstev po Pobudah Skupnosti v obdobju 2000-2006 (v %)

Vir: Ladinik, 2002, str. 14.

2.6. Ostale oblike finančne pomoči

Inovativni ukrepi³⁰ in tehnična pomoč

Za izboljšanje kakovosti regionalnih strategij EU namenja denarno podporo idejam, ki še niso bile preverjene in se obravnavajo kot inovacije. Prek spodbujanja teh dejavnosti se skuša spodbujati inovativnost in raziskave v regijah EU. Za programsko obdobje 2000-2006 se v okviru evropskega regionalnega sklada lahko financira in namenja sredstva za :

- regionalne dejavnosti, ki se navezujejo na raziskave in razvoj;
- e-evropske regije za razvoj informacijske družbe in
- spodbujanje regionalne identitete in trajnostnega razvoja.

V okviru Evropskega socialnega sklada in Evropskega ribiškega sklada ravno tako obstajajo možnosti za financiranje dejavnosti na področju zaposlovanja in izobraževanja. Za spodbujanje inovativnih ukrepov in novih idej za razvoj ter za tehnično pomoč se namenja 0,65 odstotka sredstev iz strukturnih skladov oziroma 1 milijardo evrov (General provisions on the Structural Funds, 2004).

Sredstva za tehnično pomoč se uporabijo zlasti na naslednjih področjih (Uredba Sveta EU št. 1260/99, str. 53):

- študije, ki se nanašajo na dejavnost strukturnih skladov;
- izmenjava izkušenj in informiranje partnerjev, končnih uporabnikov in javnosti;
- institucije, obrati in povezanost računalniških sistemov za vodenje, spremljanje in vrednotenje ter
- izboljšanje metodologije vrednotenja in izmenjave informacij o praksah na tem področju.

³⁰ Innovative Actions

Evropska investicijska banka³¹ (EIB)

Evropska investicijska banka v sistemu strukturnih skladov zavzema pomembno vlogo, saj je vključena v celoten program delovanja skladov. Je instrument, ki omogoča kreditiranje ter pospeševanje ekonomskega in socialnega razvoja. Evropska investicijska banka zagotavlja finančno pomoč kot (Sistem strukturnih skladov, 2004, str. 8):

- posojila in druge oblike delnega financiranja investicijskih projektov;
- globalna posojila;
- delno financiranje tehnične podpore in študij za pripravo izvedbe projekta ter
- garancije.

Posojila EIB naj bi prispevala k poglobljanju integracije, uravnoteženemu razvoju, socialni in ekonomski koheziji. Posojila EIB so namenjena raznovrstnim področjem: izgradnji energetske infrastrukture, pomoči srednjim in majhnim podjetjem, varovanju okolja, izgradnji telekomunikacijskih omrežij, investicijam v zdravstvo, izobraževanje, industrijo in storitve. Predstavlja pomoč za izvajanje razvojnih projektov in financira do 50 odstotkov stroškov posameznega projekta. Upravlja jo upravi odbor, ki ga sestavljajo guvernerji centralnih bank držav članic.

Evropski investicijski sklad³² je finančna agencija, ki z garancijami podpira srednje in dolgoročne investicije na področju trans-evropskega omrežja (TEN) in malih in srednje velikih podjetij. Ustanovljen je bil leta 1994. Osnovni cilj sklada je privabljanje privatnega kapitala v infrastrukturne investicije ter izboljšanje finančnih virov v sektorju malih in srednje velikih podjetij.

3. PODLAGA ZA ČRPANJE SREDSTEV IZ STRUKTURNIH SKLADOV

Države članice ali kandidatke lahko kandidirajo za sredstva iz naslova strukturne politike, ko pripravijo vrsto dokumentov, razvojnih načrtov in strategij, s katerimi utemeljujejo upravičenost do sredstev. Pomoč se deli na podlagi podrobnih analiz in skrbnega načrtovanja.

Vsaka država mora pripraviti načrt, v katerem jasno opredeljuje prioritete oziroma področja (panoge, sektorje, cilje skupine), ki jih je potrebno okrepiti. Programsko načrtovanje je osnova za kasnejšo uporabo strukturnih skladov.

³¹ European Investment Bank

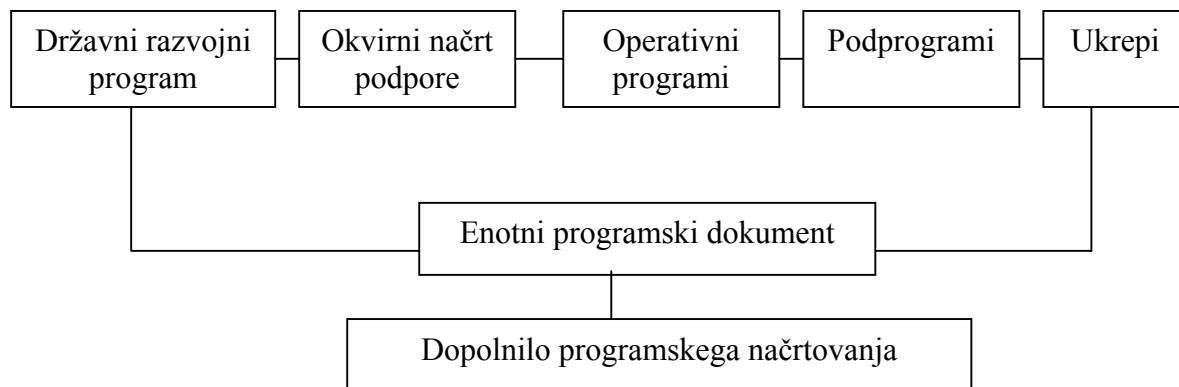
³² European Investment Fund

3.1. Programiranje

Programiranje pomeni organiziranje, odločanje in financiranje večstopenjskega in večletnega procesa, kamor sta vključeni tako posamezna država članica EU kakor tudi Evropska komisija. Vsi dokumenti morajo biti oblikovani za sedemletno obdobje.

Obstajajo pa razlike pri sestavi dokumentov, če je članica kot celota določena pod Cilj 1 (kot Slovenija), ali če je razdeljena po regijah, ki so uvrščene po različnih ciljeh. Programiranje lahko temelji na pripravi Enotnega programskega dokumenta (EPD, opisan v nadaljevanju) ali Okvirnem načrtu podpore ONP (opisan v nadaljevanju). V EPD so enake informacije kot v ONP in operativnih programih skupaj. Priprava programskih dokumentov je povezana s predvideno alokacijo sredstev, po drugi strani pa pogojuje institucionalno infrastrukturo in postopke izvajanja strukturnih skladov.

Slika 5: Hierarhija dokumentov dolgoročnega načrtovanja

Vir: Aljančič, Bogdanovič, 2000, str. 25.

3.1.1. Državni razvojni program

Programiranje se začne z izdelavo razvojnega načrta. Državni razvojni program³³ je osnovni dokument, v katerem posamezna država članica EU skupaj z regionalnimi in lokalnimi oblastmi določi prioritete za dolgoročno razvojno načrtovanje.

Razvojni načrt mora zajemati naslednje osnovne podatke (Ladinik, 2002, str. 19):

- številčno izražen opis obstoječih problemov ter podatke glede finančnega obsega in pomembnejših rezultatov predhodnega proračunskega obdobja;
- opis strategije za reševanje problemov;
- pregled osnovnih dokumentov za izvajanje strukturne politike;

³³ National Development Plan

- predhodno vrednotenje v načrtu opredeljenih analiz, strategij, prednostnih nalog, pričakovanih učinkov, finančnih sredstev in predlaganih sistemov za izvajanje;
- podatke za predvideno uporabo sredstev strukturnih skladov in po potrebi posojilo EIB in preostalih finančnih instrumentov v obliki indikativnega finančnega načrta;
- ustrezne indikatorje in cilje, ki bodo kasneje omogočili kontrolo učinkovitosti uporabljenih sredstev;
- potrdilo o uskladitvi načrta s preostalimi politikami Unije in
- podatke o poteku dogovora med partnerji glede razvojnega načrta.

Razvojni načrt mora zajemati celotno finančno obdobje. Gre za zelo zahtevno nalogo, saj se mora načrt uskladiti tako horizontalno med posameznimi resorji države (delo, gospodarstvo, kmetijstvo, itd.) kot tudi vertikalno (nacionalne, regionalne in po potrebi še druge ravni). Poleg tega se mora razvojni načrt predstaviti tudi socialnim partnerjem (delojemalcem, delodajalcem, itd.) in pridobiti njihova stališča. Tako pripravljen dolgoročni razvojni program predloži država članica v potrditev Evropski komisiji.

V Sloveniji sta dva osnovna razvojna cilja: zmanjšanje gospodarskega zaostanka Slovenije v primerjavi s povprečjem EU in zaustavitev povečanja razlik med slovenskimi regijami (NUTS 3). Razvojne prednostne naloge pa so (Dejak et al., 2002, str. 15-42):

- spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti;
- znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje;
- ekonomska infrastruktura in kakovost bivanja;
- prestrukturiranje kmetijstva in razvoj podeželja in
- krepitev skladnega regionalnega razvoja.

3.1.2. Okvirni načrt podpore

Okvirni načrt podpore³⁴ (ONP) je dokument, ki ga potrdi Evropska komisija v dogovoru z državo članico na osnovi predhodno pripravljenega Državnega razvojnega programa in vsebuje strategijo razvoja, prioritete izvajanja, podrobne cilje, več operativnih programov, podroben finančni okvir koriščenja strukturnih skladov in drugih virov po ukrepih. ONP je obsežnejši, podrobnejši od v nadaljevanju predstavljenega Enotnega programskega dokumenta in se po priporočilu Evropske komisije pripravlja za program, ki v skupni vrednosti presega eno milijardo evrov. Za vodenje in nadzor programa skrbita upravni organ in nadzorni organ, vendar pa ONP zahteva po en upravni organ in nadzorni organ tudi za vsak operativni program posebej, zaradi česar je izvajanje in spremljanje tega programa precej zapleteno. Na podlagi uspešnih pogajanj med članico in Evropsko komisijo postane ta dokument temelj za izvajanje dolgoročne razvojne politike. Ta dokument pa še ne zagotavlja sredstev strukturnih skladov, ampak služi kot osnova za pripravo operativnih programov, ki dejansko uresničujejo ONP tudi v praksi.

³⁴ Community Support Framework - CSF

ONP obsega naslednje pomembnejše kategorije (Petzold et al., 2000, str. 54-55):

- strategijo in prednostne naloge pomoči strukturnih skladov;
- podatke glede usklajenosti z gospodarsko politiko, strategijo trga delovne sile in regionalno politiko države;
- pregled operativnih programov;
- informacije o strukturi pretoka sredstev zaradi zagotovitve transparentnosti, še posebej iz države članice v podporne regije;
- znesek letnih javnih strukturnih izdatkov, ki jih država članica med finančnim obdobjem ne sme prekoračiti in
- podatke glede potrebne tehnične pomoči za pripravo, spremljanje in vrednotenje pomoči.

3.1.3. Operativni programi

Pristojne oblasti držav članic morajo na podlagi odobrenega ONP izdelati predloge za enega ali več operativnih programov³⁵. Pri tem se iz prioritet in finančnih sredstev, ki so zajeta v ONP, razvijejo paketi ukrepov, ki kasneje prejemajo konkretno pomoč. Vključevanje oblasti in ostalih partnerjev za posamezna področja pomoči, omogoča, da se lažje upoštevajo specifične razvojne zahteve na mestu samem in da se ustvarijo pogoji za učinkovito uporabo sredstev strukturnih skladov.

Operativni programi so programi, ki opisujejo načrtovani razvoj posameznega sektorja, npr. kmetijski, socialni razvoj ali razvoj posamezne regije. Pri dokumentih se potem razčlenijo nižje vsebinske enote, ki lahko predstavljajo načrt posameznega sektorja. So osnovni okvir za izvajanje ukrepov za uresničevanje ciljev in politike.

3.1.4. Enotni programski dokument

Enotni programski dokument³⁶ (EPD) ima enako vlogo kot ONP, le da obseg razvojnih sredstev iz strukturnih skladov v programskem obdobju ne presega ene milijarde evrov. Največkrat ta dokument sestavijo države članice, katerih celotno ozemlje spada v območje Cilja 1. EPD ni razdeljen na posamezne sektorske in regionalne operativne programe, kot je to primer pri ONP, temveč se v njem enotno predstavi razvojni načrt, ki vključuje vse politike dolgoročnega razvoja. Tudi EPD šele na podlagi pogajanj z Evropsko komisijo postane operativni razvojni dokument in predstavlja združitev ONP in operativnih programov.

Pomembnejši elementi, ki jih morajo države članice predstaviti v EPD, pa so naslednji (Petzold, 2000, str. 57-58):

- strategija in prioriteta področja pomoči iz strukturnih skladov z opisom čimbolj kvantificiranih ciljev in predhodno ovrednotenje pričakovanih učinkov;

³⁵ Operational Programme

³⁶ Single Programming Document

- podatki glede povezanosti strategije in prioritet z indikativnimi smernicami ter gospodarsko politiko, strategijo zaposlovanja in trga dela ter regionalno politiko države članice;
- opis ukrepov, s katerimi naj bi se prioritete uresničevale;
- indikativni finančni načrt;
- delež udeležbe strukturnih skladov pri celotnih javnih izdatkih;
- izvedbena določila in
- informacije o pretoku sredstev, zlasti iz države članice v podporne regije, zaradi večje preglednosti.

V Sloveniji EPD vsebinsko izhaja iz Državnega razvojnega programa RS 2001-2006. Za koordinirano uresničevanje EPD v Sloveniji skrbi Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, ki predstavlja organ upravljanja ter glavno vez med Evropsko komisijo in Slovenijo. Njena glavna naloga je zagotoviti pravilnost in učinkovitost upravljanja strukturnih skladov.

Prednostne naloge³⁷, ki si jih je Slovenija načrtala v EPD za obdobje 2004-2006, so:

- **Spodbujanje proizvodnega sektorja in konkurenčnosti.** Dejavnosti bodo potekale v okviru petih ukrepov, ki bodo financirani iz ERDF. Predvideni ukrepi, ki jih bo ta sklad financiral so: (i) inovacijsko okolje, (ii) spodbujanje razvoja turističnih krajev, (iii) krepitev podpornega okolja za podjetništvo, (iv) gospodarska infrastruktura in z njo povezane javne storitve.
- **Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje.** Aktivnosti bodo potekale v okviru štirih ukrepov, ki bodo financirani iz ESF: (i) razvoj in krepitev aktivnih politik trga dela, (ii) pospeševanje socialnega vključevanja, (iii) vseživljenjsko učenje, (iv) spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti.
- **Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva.** Dejavnosti bodo potekale v okviru petih ukrepov, ki bodo financirani iz Usmerjevalnega oddelka EAGGF: (i) izboljšave pri predelavi in trženju kmetijskih izdelkov, (ii) vlaganja v kmetijska gospodarstva, (iii) diverzifikacija kmetijskih in obkmetijskih dejavnosti, (iv) vlaganja v gozdove z namenom izboljšanja gospodarske in ekološke vrednosti gozdov, (v) trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih izdelkov. Prav tako se bosta odvijala dva ukrepa, ki bosta financirana iz FIG: (i) posodobitev obstoječih plovil in manjših obalnih ribištev in (ii) razvoj ribogojstva, predelave in trženja.
- **Tehnična pomoč**, katere dejavnosti bodo služile podpori vodenja in spremljanja programa, zlasti na področju informacijskega sistema, komunikacije in informiranja javnosti, ter podpori raziskovalnih in projektnih poti.

³⁷ Priorities

3.1.5. Dopolnilo k programskemu načrtovanju

Dopolnilo k programskemu načrtovanju je namenjeno konkretiziranju EPD. Je nacionalni dokument, v katerem država članica navede, na kakšen način bo uresničevala projekte, ki jih je odobrila komisija. Ta dokument predstavlja najbolj konkretno stopnjo načrtovanja, ker se osredotoča na ukrepe, na podlagi katerih končni uporabniki pomoči strukturnih skladov financirajo konkretne akcije.

To dopolnilo vsebuje naslednje pomembnejše podatke (Petzold, 2000, str. 57):

- ukrepe, s katerimi se bodo uresničevale prioritete programskih dokumentov;
- predhodno vrednotenje kvantificiranih indikatorjev;
- indikatorji, ki so bili določeni za spremljanje;
- kategorije končnih uporabnikov ukrepov;
- predvidena sredstva za regije, ki bodo prejemale prehodno pomoč;
- načrt financiranja;
- opis postopkov za sofinanciranje ukrepov;
- načrt promocije, na podlagi katerega bi se naj uresničevala določila za informiranje in
- opis dogovorov med komisijo in državo članico glede računalniške izmenjave podatkov za potrebe upravljanja, spremljanja in vrednotenja.

4. SPLOŠNA PRAVILA IN POSTOPKI PRI PRIPRAVI PROJEKTNE DOKUMENTACIJE ZA PREJEM SREDSTEV IZ STRUKTURNIH SKLADOV³⁸

4.1. Razpisi Evropske komisije

Evropska komisija objavlja razpise v dveh oblikah. To so:

- razpisi za izražanje interesa³⁹ in
- razpisi za zbiranje prijav projektov⁴⁰.

Razpis za izražanje interesa Evropska komisija objavi pri izvajanju večjih programov. Organizacije, ki se prijavijo na takšen razpis, s tem izrazijo svojo pripravljenost za sodelovanje v programu. Razpis za izražanje interesa se navadno objavi 5-23 mesecev pred razpisom za zbiranje prijav projektov.

Razpis za zbiranje prijav projektov zadeva ponudbo finančnih sredstev, ki jih ima Evropska komisija na voljo v okviru razpoložljivi proračunskih sredstev namenjenih finančni podpori. Pogostnost razpisov je odvisna od vrste programa. Čeprav se v večini primerov

³⁸ Povzeto po Jerina : Kako do nepovratnih sredstev EU? Metodološki priročnik za pripravo prijav projektov in Feekes at al: Priročnik za izvajanje projektov v okviru strukturnih skladov, 2001

³⁹ Calls for expression of interest

⁴⁰ Calls for proposals

razpisi objavljajo enkrat letno, je takrat, ko je program sestavljen iz več podprogramov ali ko so administrativni postopki bolj zahtevni, lahko objavljenih tudi več razpisov na leto, vendar jih Evropska komisija v večini primerov najavi vnaprej. Če gre za izvajanje večletnih projektov, lahko Evropska komisija objavi tudi samo en razpis v začetku izvajanja programa.

4.2. Prijava projekta

Vsak program, ki ga sofinancira Evropska komisija ima svoja pravila, katera je potrebno dobro poznati in upoštevati pri zasnovi in pripravi prijave projekta.

Da se lahko posamezna podjetja in institucije prijavijo na razpise Evropske komisije, je potrebno upoštevati pogoje posameznega razpisa. Na razpisih so opredeljene(i):

- organizacije, ki lahko zaprosijo za finančno podporo;
- partnerske organizacije, ki lahko sodelujejo s prijaviteljem;
- projekti, ki se jim lahko dodeli finančna podpora ter
- vrste stroškov, ki se lahko krijejo iz podpore.

4.2.1. Zasnova projekta

Pri pripravi projekta je potrebno izhajati iz obstoječih potreb in prioritet posamezne institucije oziroma podjetja. Pred pripravo prijave projekta je potrebno odgovoriti na tri pomembna vprašanja:

- **Kaj je osnovni namen projekta?** Potrebno je poznati problem, ki se rešuje s prijavljenim projektom, in pokazati, da problem izhaja iz predhodnih analiz.
- **Katere splošne cilje želimo doseči?** V kolikor je projekt namenjen reševanju problemov določene skupine ljudi (npr. mladini, ženskam, družbenim manjšinam, delavcem, imigrantom, raziskovalcem), je to potrebno posebej poudariti.
- **Katere merljive cilje želimo doseči?** Uspešnost projekta mora biti merljiva. Verodostojnost projekta je večja, če se lahko natančno opredeli cilje, ki se jih želi doseči v okviru projekta.

4.2.2. Logistika in organizacija projekta

Nekateri programi natančno opredeljujejo datume začetka in konca izvajanja projekta. V tem primeru je potrebno zagotoviti, da se vse dejavnosti projekta izvajajo znotraj natančno določenega časovnega obdobja. Zato se vsi tisti stroški, ki nastanejo zunaj določenih datumov ne štejejo med upravičene stroške projekta.

Nekateri programi, ki so namenjeni spodbujanju sodelovanja s tujimi državami izrecno določajo, da se program lahko izvaja samo v določeni(h) državi(ah). V tem primeru je potrebno sodelovati z organizacijami iz omenjenih držav, sicer projekt ni upravičen do finančne pomoči. Takšni programi so namenjeni ustvarjanju mednarodnih partnerstev med organizacijami in skupinami.

Potrebno je natančno opredeliti sredstva in človeške vire, ki so na voljo za izvajanje projekta. Jasno je potrebno tudi specificirati morebitno potrebo po dodatnih človeških virih za izvajanje projekta oziroma po dodatnih investicijah v opremo.

4.2.3. Izbira najbolj primerne programa za izvajanje projekta

Izbira primerne programa je ključnega pomena za uspešnost prijave projekta. Projekt mora biti skladen s strategijo in interno dinamiko organizacije prijaviteljice. Ni smiselno prijavljati projekta, ki izhaja zgolj iz zahtev razpisanih programov, ne pa iz notranjih potreb organizacije prijaviteljice.

Če se naredi napaka pri identifikaciji ustreznega programa, je pristop k projektu lahko povsem napačen, ne glede na to, da je projekt sicer kvaliteten. Projekt, ki ne ustreza ciljem programa, na katerega se prijavlja, nima nobenih možnosti za uspeh. Če projekt ne ustreza ciljem in kriterijem določenega programa, ga je smiselno opustiti oziroma razmisliti o kakšnih drugih oblikah financiranja projekta, kot so nacionalni viri, mednarodne organizacije ali pa lastni viri.

4.2.4. Izpolnjevanje kriterijev upravičenosti prijavitelja in projekta

Običajno so prijavitelji projekta lahko različne pravne in fizične osebe, vendar je za posamezni program potrebno preveriti, ali posamezna organizacija, ki se s projektom prijavlja na določen program, ustreza zahtevam tega programa.

Pogoji za sodelovanje v programu in kriteriji za prijavo projektov so naslednji:

- skladnost projekta z razpisano vsebino;
- jasna opredelitev obsega finančnih virov in delež sofinanciranja EU;
- predvideni rezultati projekta v skladu s cilji programa in
- finančna in tehnična sposobnost prijaviteljev, s katero se zagotovi uspešen zaključek projekta.

4.2.5. Ustvarjanje omrežja partnerjev

Ustvarjanje omrežja v zadnjih letih predstavlja ključ do uspeha v evropskih programih. Evropska komisija daje vedno več poudarka projektom, ki spodbujajo mednarodno povezovanje organizacij iz različnih držav, kar naj bi vplivalo na nastajanje skupnega evropskega prostora.

Projekti, ki vključujejo več partnerjev iz različnih držav, imajo več možnosti za uspeh. Pri nekaterih programih Evropska komisija celo predpiše minimalno število partnerjev in držav, ki naj sodelujejo pri projektu. Omrežja partnerjev oziroma konzorcij partnerjev predstavljajo okvir za medsebojno povezovanje in vzdrževanje rednih stikov med ljudmi iz različnih držav,

ki so usmerjeni k podobnim ciljem. Večja in geografsko bolj razpršena omrežja omogočajo uspešnejše razširjanje rezultatov projekta, kar se pri ocenjevanju projektov obravnava kot ena izmed glavnih prednosti.

Evropska komisija posebej ceni projekte z mednarodno dimenzijo, kar pomeni, da:

- se izvajajo hkrati v več različnih državah;
- se v projektu obravnavani problem nanaša na več držav;
- pri vodenju projekta sodelujejo partnerji iz različnih držav in
- se rezultati projekta uporabljajo v različnih državah.

Nekateri programi Evropske komisije so namenjeni celo izključno ustvarjanju mednarodnih omrežij, pri čemer Evropska komisija subvencionira stroške obiskov med partnerji, stroške priprave skupnih konferenc ipd. Evropska komisija na različne načine tudi spodbuja izmenjavo informacij o obstoječih uspešnih primerih mednarodnih omrežij ter o uspešnih načinih vodenja mednarodnih omrežij.

4.3. Izpolnjevanje prijavnih obrazcev

4.3.1. Splošne zahteve

Pred začetkom priprave prijave projekta je potrebno poznati dokumente, ki so sestavni del prijavne dokumentacije. Ti dokumenti so:

- besedilo razpisa;
- priročnik za podeljevanje nepovratnih sredstev EU;
- navodila za prijavitelje, ki vsebujejo pravila izvajanja določenega programa;
- prijavne obrazce, ki se nanašajo na specifični program;
- seznam dokumentacije, ki jo je potrebno priložiti k prijavi in
- letni delovni program v primerih, ko se prioritete programa v posameznih letih spreminjajo.

Administrativni postopki za prijavo projektov na posamezne programe niso popolnoma poenoteni, zato ima tako vsak program posebna pravila. V nadaljevanju bodo predstavljena splošna pravila, ki veljajo za večino programov EU.

Prijava projekta mora biti napisana v tiskani obliki ter sestavljena iz prijavnih obrazcev, specifikacije stroškov in prilog, ki jih zahteva posamezen program.

4.3.2. Posebne zahteve

Poleg zgoraj navedenih splošnih dokumentov se zahteva v večini primerov še:

- podatke o identiteti prijavitelja (potrebno predložiti ime prijavitelja, naslov in sedež organizacije, velikost organizacije, število zaposlenih in druge podatke o prijavitelju);

- podatke o bančnem računu (potrebno je navesti bančni račun, na katerega naj plačilni organ nakaže znesek subvencije, in ime ter naslov banke, pri kateri je račun odprt);
- opis projekta in cilje, ki jih želi prijavitelj s projektom doseči;
- podatke o subvencijah ali posojilih, ki jih je organizacija v preteklih treh letih pridobila od katere od institucij EU; posamezna organizacija lahko v istem letu pridobi subvencije in druge vire iz različnih programov, vendar pa ti ne smejo biti namenjeni za financiranje istega projekta in
- podatke o zahtevkih za financiranje, ki jih je organizacija predložila oziroma jih namerava predložiti v tekočem letu.

Ta del je izjemno pomemben, zlasti za prijavitelje, ki se prvič prijavljajo za subvencije Evropske komisije. V tem delu se mora ocenjevalce prepričati o tem, da projekt zasluži podporo in da je organizacija primerna za izvajanje takšnega projekta. Od podjetij se navadno tudi zahteva, da predložijo lastninsko strukturo svojega podjetja in navedejo povezane osebe, zlasti še, če le-ta prav tako sodelujejo pri predlaganem projektu.

4.3.3. Podrobnejši podatki ob projektu

Osnovnemu opisu projekta se lahko doda še dokument, v katerem se projekt predstavi bolj podrobno. Prijavitelj mora pojasniti, zakaj se je lotil projekta in na podlagi katerih analiz se je odločil za izvajanje projekta.

Cilje projekta je potrebno skrbno načrtovati in če je to mogoče tudi kvantificirati. Potrebno je opisati tudi način razširjanja rezultatov projekta in predstaviti načrt promocije projekta.

Časovni načrt izvajanja posameznih nalog v okviru projekta je potrebno prikazati po mesecih. V primeru, da je v okviru splošnih zahtev programa določen začetni in končni rok za izvajanje projekta, je takšno omejitev potrebno v časovnem načrtu dosledno upoštevati. Projekt se navadno ne začne z datumom njegove prijave, ampak nekaj mesecev kasneje, kar je odvisno od trajanja administrativnih postopkov odobritve projekta in priprave pogodbe.

Potrebno je navesti natančen znesek finančne podpore, za katero se prosi, in mora biti v skladu s pravili programa. Poznavanje pravil je izjemnega pomena, saj so lahko projekti, ki ne ustrezajo pravilom programa, zavrjeni ne glede na njegovo vsebino.

Prijavni obrazci navadno vsebujejo tudi tabelo, v kateri je potrebno prikazati predvidene stroške po posameznih stroškovnih kategorijah (npr. stroški dela, stroški potovanj in dnevnic, stroški materiala). V prilogi pa je potrebno predložiti še bolj podrobno specifikacijo stroškov in način njihovega izračuna, zlasti pri stroškovnih postavkah, ki presegajo 1.500 evrov.

V tem delu je potrebno navesti tudi vse finančne vire projekta. Proračun projekta mora biti uravnotežen, zato morajo biti skupni stroški izenačeni s skupnimi prihodki. Neupoštevanje

tega osnovnega pravila lahko vodi do zavrnitve projekta. Stroški, ki so navedeni v proračunu, morajo odražati predvideno dejansko stanje stroškov, saj je potrebno ob predložitvi končnega obračuna po koncu projekta predložiti tudi vse račune oziroma dokumente, ki opravičujejo prikazane stroške.

Pomembno je poznati tudi potek financiranja projekta. Za vsako organizacijo, ki sodeluje pri financiranju projekta, je potrebno predložiti njeno pisno namero o sofinanciranju projekta z navedbo imena organizacije in predvidenega zneska sofinanciranja. Prav tako je potrebno navesti tudi ime in naslov osebe, ki je odgovorna za gospodarno izvajanje projekta.

5. ODOBRITEV PROJEKTOV⁴¹

5.1. Ocenjevanje prijavljenih projektov

Pri ocenjevanju in izbiri prijavljenih projektov se preverja administrativna ustreznost vloge, primernost prijaviteljev, partnerjev in projektov in kakovost projektne prijave.

5.1.1. Kriteriji za izbiro projektov

5.1.1.1. Splošni kriteriji

Pri izbiri prispelih prijav se upoštevajo naslednji splošni kriteriji:

- skladnost projekta z razpisano vsebino programa;
- jasna opredelitev obsega potrebnih finančnih virov in delež sofinanciranja EU;
- predvideni rezultati projekta morajo biti v skladu s cilji programa;
- isti projekt ne sme biti financiran dvakrat;
- projekt, ki kandidira na razpisu za finančno podporo, naj ne bi bil primeren za kandidiranje na tržnih razpisih;
- retroaktivnih donacij za že končane projekte ni mogoče pridobiti;
- projekti morajo biti v skladu z politikami EU in države, iz katere je prijavitelj projekta;
- zagotovljeni morajo biti lastni finančni viri in
- projekt mora biti izvedljiv v okviru navedenih stroškov in rokov.

5.1.1.2. Prijavitelji projektov

Za pridobitev finančne podpore EU se lahko s svojimi projekti prijavijo različne organizacije: združenja, podjetja, inštituti, univerze, občine, lokalne skupnosti. Za pravne osebe velja, da morajo biti ustanovljene in registrirane v skladu z veljavno zakonodajo. Samo v izjemnih primerih so do finančne podpore upravičeni tudi posamezniki, ki morajo prevzeti individualno odgovornost za izvedbo projekta, za katerega so pridobili sofinanciranje.

⁴¹ Povzeto po Jerina: Kako do nepovratnih sredstev EU? Metodološki priročnik za pripravo prijav projektov.

Podjetja se lahko prijavljajo na razpise za finančno pomoč EU samo, če njihov cilj ni pridobivanje finančnih koristi, ampak razvoj dejavnosti oziroma produktov, ki potrebujejo pomoč v zgodnji fazi razvoja. Komercialne koristi pa lahko nastopijo po končanem subvencioniranju.

Posredniške agencije same navadno ne morejo sodelovati v razpisih za finančno pomoč EU, lahko pa kot podizvajalci pomagajo drugim prijaviteljem pri pripravi in izvajanju projektov.

Finančna sposobnost prijaviteljev

Prijavitelji morajo zato, da so upravičeni do sofinanciranja EU,:

- razpolagati s stabilnimi viri financiranja, ki so zadostni za normalno opravljanje dejavnosti ves čas trajanja projekta;
- predložiti finančne podatke: bilanco stanja, bilanco uspeha, predračunske izkaze in
- pridobiti sofinanciranje in predložiti dokazila o sofinanciranju.

Tehnična sposobnost prijaviteljev

Prijavitelji morajo biti sposobni projekt, za katerega so od Evropske komisije prejeli finančna sredstva, uspešno pripeljati do konca. Koordinator projekta mora imeti ustrezne strokovne kvalifikacije in kompetence v skladu z zahtevami projekta. Lahko se zahteva predložitev življenjepisov tistih oseb, ki igrajo ključno vlogo pri izvedbi projekta.

5.1.1.3. Upravičenost projektov

Ob prvem ocenjevanju prijav projektov se preverja upravičenost projektov, katerih izbira temelji na: (i) **minimalnih zahtevah**, kot so predstavljene v operativnem programu, in (ii) **prioritetnih merilih**, na podlagi katerih se razvrstijo prijavljeni projekti. Projekti morajo izpolnjevati vse minimalne zahteve, drugače se zavrnejo.

Minimalne zahteve za izbiro projektov so naslednje:

- projekt mora biti v skladu s sprejeto evropsko in nacionalno politiko države članice in njenimi razvojnimi načrti ter v skladu s cilji programa;
- projekt mora biti razvojno načrtovan in usmerjen na izboljšanje gospodarske in socialne kohezije;
- projekt mora prikazovati dodano vrednost in mora biti ekonomsko upravičen, ki se dokaže skozi poslovni načrt;
- projekt mora imeti projektne partnerje z zadostnimi zmogljivostmi za njegovo izvajanje, zlasti pa vodilnega partnerja, ki bdi nad tem, da je organizacija projekta zanesljiva in izvajanje projekta sposobno;
- zagotovljeno mora biti lastno sofinanciranje;
- vključen mora biti opis količinsko opredeljenih dosežkov in/ali jasnega in dosegljivega cilja, kar omogoča cenitev in naknadno vrednotenje;
- ustreznost projektne proračuna; kakšno je razmerje stroškov in koristi projekta;

- projekt mora biti izvedljiv v okviru navedenih finančnih sredstev in se končati v predvidenih rokih;
- projekt se ne sme financirati iz drugih programov EU ter
- s projektom se ne sme podvajati že obstoječega dela (pregled obstoječih akcij, študij, podatkovnih baz in/ali omrežij je treba vključiti v prijavo projekta).

Pri razvrstitvi prijavljenih projektov pa se upoštevajo naslednja prioritetna merila:

- **Kakšen je prispevek projekta k ciljem programa.** Pri tem je pomembna (i) stopnja prispevka k razvoju gospodarske in socialne kohezije, (ii) sinergija in/ali komplementarnost z drugimi projekti v okviru istega programa ali projekti, ki se sofinancirajo iz drugih iniciativnih programov in programov strukturnih skladov, (iii) prispevek k prioritetam in politikam EU, (iv) vključitev regionalne in lokalne ravni v program izvajanja in (v) ustrezno upoštevanje in graditev na preteklih izkušnjah in rezultatih projektov iz istih ali drugih programov.
- **Partnerstvo in vodenje projekta (oblikovanje projekta).** Pri tem se upošteva (i) transnacionalna narava partnerstva (ob posebnem upoštevanju integracij držav nečlanic), (ii) kakovost in koherentnost partnerstva (ob posebnem upoštevanju oblikovanja, izvajanja in financiranja projekta), (iii) čezsektorska narava ter (iv) sposobnost pritegnitve zasebnih in polzasebnih virov in partnerstev.
- **Rezultati in dosežki:** (i) ali bodo na projektu nastali konkretni, oprijemljivi in vidni rezultati ter učinki, (ii) kakšna je zmožnost projekta prispevati k izboljšavam v institucionalnem okolju ter (iii) kakšna je zmožnost uporabe inovativnih metod in tehnik ter sposobnost prispevanja k razširjanju informacij o rezultatih projekta.

Najpogostejši vzroki za zavrnitev projektov pa so naslednji:

- neusklajenost s splošno sprejetimi prioritetnimi usmeritvami in cilji programa;
- prešibka vpetost v širše družbeno okolje;
- partnerstvo le na papirju,
- nejasno formulirani cilji, brez povezave z dejanskimi potrebami koristnikov;
- nejasno opredeljeni predvideni rezultati projekta;
- preslabo opisane dejavnosti in finančne ocene;
- šibka formalna plat prijave; prijava je bila nepopolna ali drugače nepravilna glede na zahtevane administrativne pogoje ali pa je prispela po izteku roka za oddajo;
- neuravnotežen proračun projekta (stroški projekta niso enaki prihodkom);
- vrednost finančnih sredstev za katere se zaproša v vlogi ni skladna s pravili programa;
- pri programih, ki spodbujajo mednarodno sodelovanje, prijavitelj nima partnerja iz držav, ki so navedene v razpisu;
- prijavitelj nima zagotovljenih lastnih sredstev;
- prijavitelj, en ali več partnerjev ne ustreza pogojem za udeležbo;
- predlagana izvedba projekta presega dovoljeno trajanje;
- pomembnost in tehnična kvaliteta predlaganega projekta je bila ocenjena nižje, kakor so bili ocenjeni izbrani projekti.

Organ upravljanja pisno obvesti vse prijavitelje o svoji odločitvi glede njihove prijave, katerega odločitev je glede zavrnitve predlaganega projekta dokončna.

Pri tem je treba upoštevati formulo Evropske komisije, ki se imenuje N + dve. To pomeni, da smeta od dneva, ko je projekt odobren, pa do dneva, ko je končan in plačilo opravljeno, preteči največ dve leti. V nasprotnem primeru se preostala sredstva, namenjena projektu, odvzamejo (Sankovič, 2003a, str. 6).

Pravila glede proračuna projekta

Prijavitelj mora v predlaganem proračunu projekta oceniti vse predvidene prihodke in stroške in na zahtevo dati dodatna pojasnila glede načina izračuna prihodkov in stroškov. Proračun mora biti podroben, natančen in uravnotežen.

Stroški projekta

Na stroškovni strani proračuna je potrebno prikazati vse upravičene stroške, ki se razdelijo po posameznih postavkah. Posredni (režijski) stroški projekta naj ne bi presegali 7 odstotkov neposrednih stroškov projekta, nepričakovani stroški pa naj ne bi presegli 5 odstotkov celotne vrednosti projekta, sicer jih mora prijavitelj pokriti iz lastnih sredstev. Financiranje projekta se odobri v določenem deležu od celotne vrednosti projekta; v večini primerov EU sofinancira 50 odstotkov vrednosti projekta.

Stroškovna stran proračuna projekta mora biti dovolj natančno razdelana, da omogoča razlikovanje med upravičenimi in neupravičenimi stroški. Omenjeni **upravičeni** stroški so stroški, ki so potrebni za izvedbo projekta. Nastali so med izvajanjem projekta in so bili dejansko realizirani in so zato določljivi in preverljivi.

Upravičene stroške delimo na neposredne in posredne stroške. **Neposredni stroški** so vezani na izvajanje projekta in vključujejo:

- stroške dela, ki ne smejo presegati običajno izplačanih plač v organizaciji prijaviteljici projekta;
- stroške potovanj, bivanja in dnevnic v skladu s pogoji, ki jih določa Evropska komisija ali v skladu z običajno prakso organizacije prijaviteljice projekta;
- stroške nove ali rabljene opreme, ki je nujno potrebna za izvajanje projekta in nabavljena po tržnih cenah;
- stroške nekaterih finančnih storitev (npr. stroški bančnih transakcij, bančnih garancij, zavarovanja);
- stroške materiala;
- stroške storitev, ki so povezane z upravičenimi stroški (npr. stroški prevoza);
- stroške storitev podizvajalcev, vendar je mogoče te stroške v določenih primerih uveljavljati samo za tiste podizvajalce, ki so izrecno navedeni v pogodbi o sofinanciranju;
- stroške razširjanja informacij o projektu oziroma o rezultatih projekta;

- rezervo za nepredvidene izdatke, ki ne sme presegati 5 odstotkov vseh predvidenih neposrednih stroškov projekta in
- druge stroške, kot so stroški revizorskih storitev in evalvacij, stroški priprave poročil in prevodov.

Med **neupravičene stroške** projekta pa se prištevajo predvsem:

- previsoko izkazani in nepotrebni stroški;
- stroški, ki so že financirani iz drugih virov;
- stroški odplačila dolga;
- stroški plačila obresti;
- stroški rezervacij za slabe naložbe;
- stroški tečajnih izgub;
- stroški storitev in proizvodov, ki jih organizacija dobi brezplačno, in
- stroški prispevkov v naravi.

Prispevki v naravi pa so upravičeni stroški pod pogojem, da:

- gre za zemljišča ali nepremičnine, opremo ali materiale, raziskovalno ali strokovno dejavnost, ali neplačano prostovoljno delo;
- niso narejeni v povezavi z ukrepi finančnega inženiringa;
- se lahko opravi neodvisna ocena in revizija njihove vrednosti;
- je v primeru zemljišča ali nepremičnine njihova vrednost uradno potrjena s strani usposobljenega neodvisnega ocenjevalca ali pooblaščenega uradnega organa in
- je v primeru neplačanega prostovoljnega dela njegova vrednost določena na podlagi skupnega porabljenega časa in običajne urne in dnevne norme za opravljeno delo.

5.2. Sklenitev pogodbe o sofinanciranju

Po koncu postopka ocenjevanja projektov se z izbranimi organizacijami sklene pogodba, ki določa naslednje pravice in obveznosti:

- **končni znesek finančne podpore**; ta znesek se določi na podlagi finančnega načrta projekta, ki je samo predviden znesek stroškov na projektu. Ta znesek postane končni šele po dokončanju projekta in po predložitvi končnih računov;
- **doseganje ciljev projekta**; v primeru, da koristnik ne izvaja projekta v skladu z obvezami in določili pogodbe, si naročnik pridržuje pravico, da prekine plačilo in/ali razdre pogodbo; naročnikov prispevek se lahko zmanjša in/ali naročnik sme zahtevati celotno ali delno vračilo že izplačanih zneskov v primeru, da koristnik ne izpolnjuje pogodbenih določil;
- **dopolnitve pogodbe in spremembe finančnega načrta**; vsakršne spremembe pogodbe se morajo izvesti v obliki pisne dopolnitve pogodbe ter
- **spremembe znotraj finančnega načrta**; postavke v finančnem načrtu pogodbe se lahko spreminjajo glede na prvotne zneske pod naslednjimi pogoji: (a) sprememba ne vpliva na prvotni namen projekta, (b) finančna sprememba se nanaša na prenos sredstev znotraj ene

postavke finančnega načrta ali med večimi postavkami finančnega načrta, pri čemer pa vrednost te spremembe ne sme biti večja od 10 odstotkov prvotnega zneska postavke. V teh primerih se koristnik posluži spremembe predračuna in mora o tem nemudoma obvestiti naročnika.

5.3. Izplačila sredstev

Izvajalci projektov oziroma končni prejemniki dobijo izplačana sredstva od plačilnega organa v državi na podlagi faktur oziroma dejanskih izdatkov, ki so nastali na projektu. Običajno se plačila izvajajo v treh obrokih. Prvi obrok se izplača po podpisu pogodbe v višini 30-40 odstotkov celotne vrednosti odobrenih sredstev in navadno sovpada z začetkom izvajanja projekta. Drugi obrok v višini okoli 30 odstotkov celotne donacije se izplača po prejemu in odobritvi vmesnega poročila. Preostali del donacije se izplača po končanem projektu in po predložitvi ter odobritvi končnega poročila o izvajanju projekta.

5.4. Izvajanje in nadzor projekta

Končni prejemnik je odgovoren za realizacijo projekta v skladu s pogodbo, zakoni in projektno prijavo, dolžan koordinirati projektne partnerje, spremljati projekt in poročati o napredku projekta ter hraniti projektno finančno in vsebinsko dokumentacijo.

5.4.1. Obveznost poročanja

Evropska komisija kot dajalec velike količine nepovratnih sredstev želi pregled nad tem, kako so njena sredstva porabljena. V kontekstu strukturnih skladov je zato organ upravljanja ali pa posredniški organ odgovoren za zbiranje informacij o projektih in na ta način spremlja in ocenjuje program kot celoto in ugotavlja napredek pri izvajanju posameznega programa. Izvajalec projekta mora zato organu upravljanja poročati, ali projekt vsebinsko dosega zastavljene cilje, ali poteka v skladu s predvidenim terminskim načrtom in ali je poraba sredstev v skladu s planirano.

Za to, da priprava poročil o izvajanju projekta poteka nemoteno, je pomembno:

- skrbno vodenje vseh stroškov projekta po predpisanih kategorijah pri vseh partnerjih, vključno z arhiviranjem vse potrebne dokumentacije;
- upoštevanje pravil, ki določajo, kateri stroški so dovoljeni in kateri ne;
- upoštevanje rokov za pripravo poročil in
- učinkovito vodenje projekta.

Organu upravljanja je potrebno predložiti (i) **periodično poročilo**, ki vsebuje informacije o napredku dela, o porabljenih virih, odmikih od plana dela in o rezultatih, (ii) **dodatna poročila**, (iii) **končno poročilo**, ki mora pokrivati vse dele, cilje, rezultate in zaključke, vključno s povzetkom zaključkov.

O projektih je potrebno poročati, ker gre za:

- **pogodbena obveznost**, ki je povezana s plačili (vmesno in končno poročilo);
- **upravljalški pripomoček** za samoocenjevanje projekta;
- **pripomoček za nadzor in ocenjevanje** organa upravljanja ali posredniškega telesa, da oceni napredek in pravočasno odkrije probleme in
- **komunikacijski pripomoček** med nadzornim odborom in Evropsko komisijo, ki s pomočjo združenega poročila, katerega sestavni del so tudi poročila o projektih, ugotavljata, kakšen je učinek programov.

V pogodbi o sofinanciranju projekta so določeni tudi časovni roki, v katerih je potrebno dostaviti poročila. Od pravočasne dostave kakor tudi od njihove odobritve pa je odvisno tudi plačilo nadaljnjega obroka pomoči.

Seznanjanje javnosti

O prejeti pomoči oziroma donaciji EU mora koristnik obveščati javnost v vseh svojih projektih poročilih, ob izidu publikacij, ki so nastale kot rezultat projekta, ter ob dogodkih ali razstavah, ki so povezane z aktivnostmi projekta.

5.4.2. Nadzor projekta

Cilj nadzora projekta je zagotoviti namensko porabo dodeljenih sredstev in zagotoviti sledljivost vsakega potrošenega evra. Finančni nadzor se opravlja preko dveh nivojev. Na prvem nivoju organ upravljanja preverja, ali so v prejetih poročilih navedene specifikacije stroškov točne in sestavljene na podlagi računovodskih in pripadajočih sistemov, ali se dodeljena sredstva uporabljajo učinkovito in pravilno in skuša preprečiti, odkriti in odpraviti nepravilnosti pri izvajanju projekta ter preveri finančno in vsebinsko dokumentacijo projekta. Na drugem nivoju pa nadzorni odbor izvaja nadzor nad uspešnostjo celotnega sistema izvajanja programa, pri čemer izvaja kontrolo projektov na terenu na vzorcu, ki zajema vsaj 5 odstotkov vrednosti programa. Nadzor lahko izvedeta še Evropska komisija in računsko sodišče tudi po zaključku projekta oziroma programa.

6. IZVAJANJE PROJEKTOV, SOFINANCIRANIH IZ EVROPSKE UNIJE V POMURJU

Pomurska regija spada med najmanj razvite regije v Sloveniji, saj je indeks BDP na prebivalca v letu 2001 znašal 71,1 v primerjavi s celotno Slovenijo (Statistični letopis Slovenije, 2003). Ker EU namenja svoja sredstva še posebej za slabo razvite regije tako v državah kandidatkah kot državah članicah z namenom izboljšanja gospodarske in socialne kohezije, je bila pomurska regija v obdobju od leta 1995 do 2002 deležna 35,7 milijonov evrov finančne pomoči EU (Interno gradivo Službe Vlade RS za evropske zadeve, 2004) in

bila skupaj s savinjsko in zasavsko regijo izbrana kot pilotna regija v okviru Posebnega pripravljalnega programa za strukturne sklade.

Tabela 9: Pregled sodelovanja Pomurja v programih EU v obdobju 1995-2002, v EUR

PROGRAMI EVROPSKE UNIJE	POSAMEZNA PODROČJA IN PROJEKTI V MIO EURO	
Nacionalni PHARE program	<ul style="list-style-type: none"> SPP program (Priprava na strukturno politiko EU, 1998) 	0,4
LSIF Infrastrukturalni projekti velikega obsega	<ul style="list-style-type: none"> Železniška proga Murska sobota (1999) 	10,0
CBC Program čezmejnega sodelovanja	<ul style="list-style-type: none"> Čezmejno sodelovanje med SLO-A-H (Krajinski park, Regionalni razvoj Pomurja, Sklad za male projekte (1995-1999); CREDO program med SLO in H (1997 in 1998) (Kulturna pot med Rabo in Muro, Ustanovitev mednarodnega kulturno-umetniškega centra, Obmejno sodelovanje podjetnikov in Učenje za življenjsko uspešnost 	2,9 0,4
Skupaj PHARE	V obdobju 1995 - 1999	13,7
Nacionalni PHARE program	<ul style="list-style-type: none"> Socialno - ekonomska kohezija za področje Pomurja 	6
CBC Program čezmejnega sodelovanja	<ul style="list-style-type: none"> Čezmejno sodelovanje z Madžarsko, Avstrijo, Krajinski park Goričko Čezmejno sodelovanje s Hrvaško (ni še EU aktivnost, vendar bo Pomurje udeleženo v teh aktivnostih) 	6 1
Skupaj PHARE	V obdobju 2000 - 2002	13
ISPA Gospodarska infrastruktura s področij okolja in transporta	<ul style="list-style-type: none"> Čistilna naprava Lendava Regijsko odlagališče Puconci 	5,2 3,3
Skupaj ISPA	V obdobju 2000-2002	8,5
SAPARD Trajnostni razvoj kmetijstva in podeželja	<ul style="list-style-type: none"> Razni ukrepi s področja razvoja podeželja 	0,5
Skupaj SAPARD	V obdobju 2000-2002	0,5
SKUPAJ VSI PROGRAMI	V obdobju 1995 - 2002	35,7

Vir: Interno gradivo Službe Vlade RS za evropske zadeve, 2004.

6.1. Pilotne aktivnosti v okviru PHARE Posebnega pripravljalnega programa za strukturne sklade v pomurski regiji

Kot pilotni projekt na pripravo strukturnih skladov, in sicer v okviru Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EAGGF), se je v Pomurju odvijal projekt z naslovom Nove gospodarske (infra)strukture kot stimulator ekonomske prenove pomurskega podeželja, na vzorčnem primeru proizvodnje, predelave in trženja zelenjave z večjo dodano vrednostjo. Razlog za nastanek tega projekta je bil v nekonkurenčnem kmetijstvu, potrebi po novih programih in v geotermalnih zalogah, ki so na pomurskem območju. Namen pilotnega projekta je bila priprava na sodelovanje v strukturnih skladih in pridobitev izkušenj ter simulacija vodenja programov v okviru Cilja 1 strukturnih skladov. Tak projekt, ki je bil usklajen z državnimi (Predhodni državni razvojni program 2000-2002) in regijskimi razvojnimi dokumenti, je imel tudi učno in demonstracijsko vlogo za nove vsebine in programe na podeželju. V okviru tega pilotnega projekta so se pridobila znanja in izkušnje nosilcev ter partnerjev za kreiranje in implementacijo projektov, predvidenih na področju gospodarske in socialne kohezije v pomurski regiji.

Izkušnje, ki so se pridobile pri izvajanju pilotnega projekta

Izkušnje so nastale že pri samem planiranju projekta, saj je pri tem bilo potrebno določiti cilje, ki se jih je želelo s projektom doseči, namen projekta, kvantificirati rezultate, ki bodo nastali ob projektu, preveriti skladnost projekta z ukrepi programa, določiti ciljne skupine, opredeliti aktivnosti, ki se odvijajo v zvezi s projektom, natančno razdelati proračun in upoštevati roke, ki so določeni v programu. Potrebno je bilo narediti predhodne študije o izvedljivosti projekta, pridobiti ustrezno dokumentacijo, soglasje in dovoljenja za izvedbo projekta in preveriti, ali obstaja potrebna infrastruktura. Da je lahko projekt kandidiral za sredstva EU, je bilo potrebno zagotoviti lastna sredstva in poiskati projektne partnerje in se pravočasno lotiti predpriprav in pripravljalnih del, saj se lahko projekt prijavi na razpis za sofinanciranje le, če je projekt že pripravljen za izvajanje. Ta pilotni projekt je bil sofinanciran iz EU v višini 452.340 evrov (Sraka, 2002, str. 6).

Pilotni projekti so privedli do izboljšanja absorpcijskih kapacitet na regionalni in lokalni ravni, zagotovila so poglobljeno znanje in izkušnje pri razvijanju in vodenju projektov v sistemu evropskega, državnega in lokalnega financiranja, kar bo v bodoče podpiralo učinkovito izvajanje akcij strukturnih skladov v regijah. Da bi bila absorpcija sredstev učinkovita, morajo regionalni udeleženci razviti sposobnosti opredeljevanja, oblikovanja in izvajanja dobrih projektov za spodbujanje regionalnega gospodarskega razvoja.

6.2. PHARE CBC

Pomemben delež evropskih sredstev je v pomurski regiji prispeval tudi program PHARE CBC v sodelovanju z Avstrijo in Madžarsko (predvideno še z Hrvaško), ki je v obdobju 1995-2002 znašal 10,3 milijone evrov. V okviru tega programa je bil še posebej uspešen Sklad za

male projekte, ki je pripomogel, da so lokalne in regionalne institucije na obmejnih območjih boljše usposobljene za pripravo in izvajanje projektov, saj so se srečevale s prakso in postopki, ki veljajo v EU. S pomočjo tega programa se je okrepiło sodelovanje med institucijami na lokalni in regionalni ravni s partnerskimi institucijami na drugi strani meje, kar dokazuje tudi rast števila vzpostavljenih čezmejnih partnerstev in ustanavljanje skupnih čezmejnih struktur.

6.3. Nacionalni program PHARE

V okviru nacionalnega programa PHARE je v Pomurju v letu 2000 potekal projekt vzpostavitve mrežnega poslovnega inkubatorja s ciljem spodbujanja podjetništva v regiji, nadgraditve gospodarske infrastrukture, pridobivanje novih znanj in odpiranje novih delovnih mest v regiji. Pri koordiniranju vzpostavitve poslovnega inkubatorja je bil vključen tudi tako imenovani program twinning, ki je namenjen tesnemu medsebojnemu institucionalnemu sodelovanju med partnerji iz države kandidatke ter države članice. Na ta način so se s pomočjo svetovalcev iz države članice (pri tem projektu je sodelovala agencija SODERCAN iz Španije) preko konkretnega projekta prenašala njihova znanja in izkušnje v pomursko okolje. Ta projekt je bil sofinanciran iz EU v višini 2 milijona evrov in je prispeval k razvijanju malih in srednje velikih podjetij, predvsem pa je pripravil regionalne in lokalne institucije na uspešno sodelovanje v evropskih programih oziroma skladih.

6.4. Vloga regionalnih razvojnih agencij

Regionalne razvojne agencije (RRA) so nosilci regionalnih razvojnih programov in so osnova, da se lahko določen projekt poteguje za sredstva strukturnih skladov. Na regionalni ravni opravljajo RRA pomembno nalogo medsebojnega povezovanja različnih strani: občin, podjetij pa tudi nevladnih organizacij in/ali ministrstev; z namenom prepoznavanja strategij in projektov za reševanje specifičnih problemov, povezanih z družbeno-ekonomskim razvojem na regionalni ravni. Znanja, ki jih potrebujejo RRA in njihovi zaposleni za prepoznavanje in uspešno izvajanje pobud, vključujejo znanje in izkušnje, kako skupaj povezati partnerje, kako prevesti njihove potrebe v projektne predloge, kako doseči sofinanciranje teh projektov iz strukturnih skladov ter kako ustvariti ključne pogoje za uspešno izvajanje projektov, ko so sredstva zagotovljena. Pomurska Regionalna razvojna agencija Mura, v sodelovanju z lokalnimi razvojnimi agencijami, si je v dosedanjih vključevanjih v evropskih programih predpristopne pomoči pridobila veliko znanja in izkušenj pri pripravljanju različnih projektov in je zato v prihodnje pričakovati, da bo pomurska regija sposobna pridobivati sredstva iz EU in jih učinkovito izrabiti ter se tako enakovredno vključiti v evropski gospodarski prostor.

7. SKLEP

Evropska unija spodbuja zmanjševanje razlik v dohodkih, zaposlenosti, infrastrukturi in razvoju med državami članicami in njenimi regijami. Članice morajo zato poskrbeti za čim večji izkoristek ekonomskega in človeškega potenciala in zagotoviti splošno raven rasti na celotnem svojem območju. Unija tistim članicam in regijam, pa tudi državam kandidatkam, ki zaostajajo v razvoju, nudi finančno pomoč, da bi le te lahko enakovredno sodelovale pri uresničevanju skupnih politik Unije. Zato, da bi cilje teh politik dosegla, s pomočjo različnih instrumentov spodbuja članice in kandidatke k pripravi razvojnih projektov kot pogoj za ekonomsko rast posameznih članic kot Unije same.

Državam kandidatkam je tako na voljo predpristopna pomoč skozi programe PHARE, ISPO in SAPARD, ki služijo za postopno prilagajanje kandidatke na članstvo ter s ciljem čim hitrejše gospodarske in socialne kohezije v odnosu do Unije. Instrumentom predpristopne pomoči je v obdobju 2000-2006 namenjenih 21,84 milijard evrov (cene iz leta 1999) ali 3,12 milijarde evrov letno. Slovenija je v obdobju od leta 1992 pa do leta 2003 iz naslova predpristopnih instrumentov prejela skupno 449,4 milijone evrov pomoči. Čeprav Sloveniji po kriterijih, ki jih je dodeljevanju sredstev upoštevala Evropska komisija, pripada le 2 odstotka sredstev, med vsemi kandidatkami ta sredstva najbolje koristi, saj je znašala absorpcijska sposobnost sredstev iz programa PHARE za obdobje 1997-1999 v povprečju nad 90 odstotkov. Prav tako se izvajanje programa ISPA v Sloveniji šteje za pozitivno zaradi števila podpisanih memorandumov o sofinanciranju, saj je bilo dodeljenih 84,5 milijona evrov sredstev za obdobje 2000-2003. Kljub težavam, ki so se pojavila pri izvajanju programa SAPARD v Sloveniji, se pričakuje, da bodo sredstva iz tega programa v predvidenem roku tudi izrabljena.

Strukturna politika in pripadajoči strukturni skladi predstavljajo glavni instrument pomoči Evropske unije za skladnejši razvoj celotnega ozemlja Unije in premagovanja razvojnih razlik med regijami in znašajo preko 35 odstotkov izdatkov evropskega proračuna. S temi sredstvi Unija sodeluje pri financiranju projektov držav članic, pri čemer imajo prednost projekti s širšo, evropsko dimenzijo s ciljem uveljavljanja evropske ekonomske in socialne kohezije. Slovenija je od leta 2004 dalje upravičena do evropske strukturne pomoči in bo do leta 2006 upravičena do pomoči tako imenovanega Cilja 1, skozi štiri strukturne sklade, prav tako tudi skozi kohezijski sklad. Za obdobje 2004-2006 je bilo Sloveniji odobreno 378,7 milijonov evrov (cene iz leta 1999) sredstev pomoči iz evropskih skladov.

Članice lahko kandidirajo za sredstva iz naslova strukturne politike, ko pripravijo vrsto dokumentov, razvojnih načrtov in strategij, s katerimi utemeljujejo upravičenost do sredstev. Vsaka država mora pripraviti načrt, v katerem jasno opredeljuje prioritete oziroma področja, ki jih je potrebno okrepiti. Da pa država članica oziroma njene regije lahko uspešno črpajo dodeljena evropska sredstva, morajo pripraviti kakovostne projekte. Projekti pa se odobrijo, če so v skladu s sprejetimi evropskimi in nacionalnimi politikami in strategijami ter cilji

posameznega programa, so razvojno naravnani in usmerjeni na izboljšanje gospodarske in socialne kohezije, prikazujejo dodano vrednost in imajo zagotovljeno lastno sofinanciranje.

V Sloveniji se je izvajal tudi Poseben pripravljalni program za strukturne sklade, v okviru katerega so bile izbrane tri pilotne regije, ki so med najmanj razvitimi regijami v Sloveniji, in sicer pomurska, zasavska in savinjska. Namen pilotnih projektov je bila priprava na sodelovanje v strukturnih skladih in pridobitev izkušenj in simuliranje vodenja programov v okviru Cilja 1 strukturnih skladov, da bi se tako lažje pripravili na sodelovanje v skladih po pristopu v Unijo. Pilotni projekti so privedli do izboljšanja absorpcijske sposobnosti na regionalni in lokalni ravni, zagotovila so poglobljeno znanje in izkušnje pri razvijanju in vodenju projektov v sistemu evropskega, državnega in lokalnega financiranja. To bi naj v bodoče podpiralo učinkovito izvajanje akcij strukturnih skladov v regijah.

Za naslednje proračunsko obdobje 2007-2013 je pomembno, da država članica oziroma njene regije pripravijo zadostno število ustreznih projektov in da so nato sposobne učinkovito porabiti dodeljena sredstva, ker je od tega odvisno, ali bodo še in v kakšni meri upravičene do nadaljnje pomoči Evropske unije.

LITERATURA

1. Aljančič Mojca, Bogdanovič Sara Dragana: Regionalna politika. Urad za makroekonomske analize in razvoj. Ljubljana, VIII (2000), 12. 71 str.
2. Benko Riana: Oblike pomoči Evropske unije in regionalizem. Evrobilten, Maribor, 1999, 5, str. 5-6.
3. Benko Riana: Vstopamo v pristopno obdobje. Evrobilten, Ljubljana, 2000, 16, str. 14-15.
4. Boot Luc et al.: Absorption capacity for Structural Funds in the regions of Slovenia. Final report. Rotterdam, 2002. 49 str.
5. Dejak Bojan et al.: Državni razvojni program RS 2001-2006. Povzetek predloga. Ljubljana, 2002. 56 str.
6. Feekes Fons et al.: Priročnik za izvajanje projektov v okviru strukturnih skladov. Posebni pripravljalni program za strukturne sklade v RS. Rotterdam, 2001. 83 str.
7. Jerina Andreja: Kako do nepovratnih sredstev EU? Metodološki priročnik za pripravo prijav projektov. Ljubljana: 2003. Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, 19 str.
8. Ladinik Jernej: Vključevanje Slovenije v strukturno politiko Evropske unije. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002.
9. Mežnarič Irma: Pozitivni učinki tuje pomoči za Slovenijo. Evrobilten, Ljubljana, 1999, 5, str. 2-4.
10. Petzold Wolfgang et al.: Priročnik o strukturnih pomočeh Evropske skupnosti. Ljubljana, 2000. 103 str.
11. Rovan Andreja: The Importance of Structural Policy for Slovenia as a Future EU Member-state. IB revija, 35 (2001), 1, str. 86-97.
12. Sankovič Nina: Prva tri leta po vstopu v Unijo bodo učno obdobje. Intervju meseca z Zdenko Kovač, ministrico za regionalni razvoj. EU novice, Ljubljana, 2003a, 65, str. 4-7.
13. Sankovič Nina: Evropska finančna pomoč malim in srednjim podjetjem. EU novice, Ljubljana, 2003b, 66, str. 1-3.
14. Sraka Stanislav: Pilotne aktivnosti v okviru Phare Posebnega pripravljalnega programa za strukturne sklade. Moravske Toplice: 2002. Razvojna agencija Sinergija, 6 str.
15. Wostner Peter: Strateške usmeritve Enotnega programskega dokumenta, z indikativno delitvijo sredstev strukturnih skladov 2004-2006, 2004, str. 5.

VIRI

1. At the service of the regions. European Commission – regional policy. [URL: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/intro/regions5_en.htm], 10.1.2004.
2. Enotni programski dokument 2004-2006. Ljubljana: 2003. Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, 282 str.
3. General provisions on the Structural Funds. Europa – regional policy. [URL: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/160014.htm>], 12.2.2004.

4. Interno gradivo Službe Vlade RS za evropske zadeve, 2004.
5. Izvajanje predpristopnega instrumenta SAPARD v Sloveniji. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
[URL: http://www.gov.si/mkgp/slo/doc/izvajanje_Sapard13.doc], 10.2.2004.
6. Kaj je Slovenija dosegla v pristopnih pogajanjih. Delegacija Evropske komisije v Sloveniji.
[URL: http://www.evropska-unija.si/pages/evropska-unija/odnosi/odnosi_5.html], 3.2004.
7. Naknadno vrednotenje v državah Phare in razvijanje zmogljivosti - Slovenija. EUREVAL-C3E in PLS RAMBQLL Management za Generalno direkcijo za širitev, 2004, 93 str.
8. Predpristopna pomoč – ISPA. Služba Vlade RS za evropske zadeve.
[URL: <http://www.gov.si/svez>], 10.2.2004.
9. Pregled programov EU za slovenska podjetja. Gospodarska zbornica Slovenije.
[URL: <http://www.gzs/Nivo3.asp?ID=7740>], 27.11.2002.
10. Programi pomoči – ISPA. Evropomočnik. Urad Vlade za informiranje.
[URL: <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/720-82>], 10.2.2004.
11. Regulativa Sveta (ES) št. 1260/1999. 99 str.
12. Revizijsko poročilo o smotnosti porabe sredstev PHARE. Računsko sodišče RS. Ljubljana, 2003, št. 1220-1/2002-18, 31 str.
13. SAPARD in Slovenija. Služba Vlade RS za evropske zadeve.
[URL: <http://www.gov.si/svez>], 10.2.2004.
14. Sistem strukturnih skladov Evropske unije. Ljubljana: 2003. Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, 8 str.
15. Statistični letopis Republike Slovenije 2003. Ljubljana: Statistični urad RS, 2003.
16. The Cohesion Fund: What is it? Regional policy – Inforegio.
[URL: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/procf/stru/prcf1_en.htm], 22.2.2004.
17. The enlargement process and the three pre-accession instruments: PHARE, ISPA, SAPARD. European Commission, Enlargement Directorate General, 2002. 24 str.

PRILOGA

Tabela 1: Seznam evropskih programov, pobud in skladov, v katerih lahko sodelujejo slovenska podjetja (po abecednem redu in z navedbo spletnega naslova)

Št.	Ime programa, sklada	Internet naslov
1	AIG New Europe Fund	http://www.aig.com/
2	Argus Capital Partners	www.etel-group.com/investors/ACP/acp.html
3	Audiovisual Eureka	http://www.aveureka.org/
4	Avlar Bioventures Fund	http://www.avlar.co.uk/
5	Baring Communications Equity (Emerging Europe)	http://www.bpep.com/ in http://www.bcee.net/
6	Culture 2000	http://europa.eu.int/comm/culture/eac/c2000condition_en.html
7	Direct Investment Facility	http://www.ebrd.com/apply/index.htm
8	eContent	http://www.cordis.lu/econtent
9	eEurope Plus	http://europa.eu.int/eeuropeplus
10	eSafety	http://europa.eu.int/information_society/programmes/esafety/index_en.htm
11	EIF Central and Eastern European Power Fund	http://www.eifgroup.com/
12	Emerging Europe Capital Investors LDC	http://www.ebrd.com/projects/psd/psd1998/249emerg.htm
13	Employment Creation	http://www.coebank.org/en/presentation/pagemission.htm
14	Enabling Technology Limited Partnership II	http://www.polytechnos.com/
15	Energy Efficiency	http://www.ebrd.com/country/index.htm
16	Environment Protection	http://www.coebank.org/en/presentation/pagemission.htm
17	Environmental Protection NGOs	http://europa.eu.int/comm/environment/funding/finansup.htm
18	Enterprise and Entrepreneurship	http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/mult_entr_programme/programme_2001_2005.htm
19	Enterprise DG Grants Programme	http://europa.eu.int/comm/enterprise/funding/grants/themes_2002/publicity.htm
20	Eurimages	http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/Eurimages/
21	Eureka	http://www3.eureka.be/
22	European Awards for the Spirit of Enterprise	http://www.jee.org/
23	European Information Society Technologies Prize (EIST)	http://www.it-prize.org/
24	Europrix Multimedia Art	http://www.europrix.org/

25	Finance Facility for SMEs for Access.Countries/Funds	http://www.ebrd.com/apply/index.htm
26	Finance for SMEs-Loan Financing through Banks	http://www.ebrd.com/apply/index.htm
27	Finance for SMEs-Micro and Small Business Loan Programme	http://www.ebrd.com/apply/index.htm
28	Finance for SMEs-Specific Countries Equity Financing	http://www.ebrd.com/apply/index.htm
29	FP6-Framework Programme for Research and Development	http://www.cordis.lu/rtd2002/
30	FP6 Citizens and governance in an open knowledgebased society	www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/citizens_governance.htm
31	FP6 Food quality and safety	www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/food_safety.htm
32	FP6 Human resources and mobility	www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/mobility.htm
33	FP6 Information society technologies	www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/information_society.htm
34	FP6 - Life sciences, genomics and biotechnology for health	www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/genomics.htm
35	FP6 - Nanotechnologies, intelligent materials, new production processes	www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/nanotechnologies.htm
36	FP6 - Research and innovation	www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/innovation.htm
37	FP6 - Research infrastructures	www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/infrastructures.htm
38	FP6 Science and society	www.cordis.lu/rtd2002/science-society/home.html
39	FP6 - Specific international cooperation activities	www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/inco.htm
40	FP6 - specific research activities for SMEs	www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/smes.htm
41	FP6 Sustainable development, global change and ecosystems	www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/sustainable_development.htm
42	Gender Equality	http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/index_en.htm
43	Global Loans	http://www.eib.org/projects/loans/sectors/sector.asp?sector=10

44	Go-Digital	http://europa.eu.int/information_society/topics/ebusiness/godigital/index_en.htm
45	Health	http://www.coebank.org/en/presse/pagegenerale.htm
46	Individual Loans	http://www.eib.org/projects/loans/sectors/sector.asp?sector=8
47	Industrial Relations and Social Dialogue	http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-dial/social/index_en.htm
48	Innovation 2000 Initiative (I2I)	http://www.eib.org/about/objective/dynamic.asp?cat=178 ali http://www.eib.org/i2i/en/index.htm
49	Intelligent Energy for Europe	http://europa.eu.int/comm/energy/intelligent/index_en.html
50	Intelligent Energy for Europe Altener	http://europa.eu.int/comm/energy/en/pfs_altener_en.html
51	Intelligent Energy for Europe Save	http://europa.eu.int/comm/energy/en/pfs_save_en.html
52	Interreg III	http://europa.eu.int/comm/regional_policy/interreg3/index_en.htm
53	Invest Equity Beteiligung AG	http://www.investequity.at/
54	IT Partners n.v.	http://www.it-partners.be/
55	Leonardo da Vinci	http://europa.eu.int/comm/education/leonardo/leonardo2_en.html
56	Life III Environment	http://europa.eu.int/comm/life/life3.htm
57	Life III Nature	http://europa.eu.int/comm/life/life3.htm
58	Marco Polo	http://europa.eu.int/comm/transport/themes/land/english/lt_28_en.html
59	Media Plus	http://europa.eu.int/comm/avpolicy/media/index_en.html
60	Multi-Annual Programme for Enterprises ETF Start-Up Facility	http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/financing/etf_start-up.htm in http://www.eif.org/vca/ec_resources/startup/index.htm
61	Multi-Annual Programme for Enterprises JEV	http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/financing/jev.htm
62	Multi-Annual Programme for Enterprises Seed Capital Facility	http://www.eif.org/vca/ec_resources/seed/index.htm
63	Multi-Annual Programme for Enterprises SME Guarantee Facility	http://www.eif.org/pg/ec_prod.htm
64	Mutual Guarantee Scheme	http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/financing/mutual_guarantees.htm
65	New Europe East Investment Fund (NEE)	http://www.capgroup.com/PE/html/funds.html
66	Phare Business Support Programme	http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/phare/programmes/multi-bene/business.htm
67	Phare Information Programme	http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/phare/programmes/multi-bene/info.htm
68	Phare SME Finance Facility	http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/phare/programmes/multi-bene/smefinance.htm
69	Phare Small Projects Programme	http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/phare/programmes/multi-bene/smallproj.htm

70	Pre-Accession Facility Preparation for Enlargement	http://www.eib.org/lending/accession/docs/acstrat_en.pdf
71	Rural modernisation	http://www.coebank.org/en/presentation/pagemission.htm
72	Sapard	http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/sapard.htm
73	Socrates II	http://europa.eu.int/comm/education/socrates/adult/home.html
74	Structured Finance Facility	http://www.eib.org/projects/policies/dynamic.asp?cat=209
75	TechnologieHolding Central and Eastern European Fund	http://www.3tsvp.com/fund.html
76	Technostart	http://www.technostart.com/
77	Trade Facilitation Programme	http://www.ebrd.com/apply/index.htm
78	Turnaround Management Programme (TAM)	http://www.ebrd.com/apply/index.htm
79	Wellington Partners	http://www.wellington.de/

Vir: Pregled programov EU za slovenska podjetja, 2002.

SLOVAR IZRAZOV

Accession Partnership – Partnerstvo za pristop

Calls for expression of interest – razpisi za izražanje interesa

Calls for proposals – razpisi za zbiranje prijav projektov

Cohesion fund (CF) – kohezijski sklad

Community Initiatives – Pobude Skupnosti

Community Support Framework – Okvirni načrt podpore

Council of the European union – Svet Evropske unije

European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) – Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad

European Commission – Evropska komisija

European Investment Bank (EIB) – Evropska investicijska banka

European Regional Development Fund (ERDF) – Evropski sklad za regionalni razvoj

European Social Fund (ESS) – Evropski socialni sklad

Financial Instrument for Fisheries Guidance (FIFG) – Finančni instrument za usmerjanje ribištva

Innovative Actions – Inovativni ukrepi

Instrument for the Structural Policies for the Pre-Accession - ISPA

Intermediate body – posredniška telesa

Managing authority – organ upravljanja

Monitoring Committee – nadzorni odbor

National Development Plan – Državni razvojni program

National Programme for the Adoption of the Acquis (NPAA) – Državni program za prevzem pravnega reda Evropske unije

Nomenclature of Territorial Statistical Units (NUTS) – Statistična klasifikacija teritorialnih enot

Objectives – razvojni cilji, ki veljajo v določenem programskem obdobju

Operational Programme – Operativni program

Paying authority – plačilni organ

Phare Cross Border Cooperation - PHARE CBC – čezmejno sodelovanje

Poland and Hungary Assistance for the Reconstruction of the Economy - PHARE

Priorities – prednostne naloge

Single Programming Document – Enotni programski dokument

Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development - SAPARD

Special Preparatory Programme (SPP) – Posebni pripravljalni program

Twinning – bratenje, sodelovanje med državo članico in državo kandidatko